

**VYSOKÁ ŠKOLA ZDRAVOTNÍCTVA A SOCIÁLNEJ PRÁCE
SV. ALŽBETY BRATISLAVA
INŠTITÚT ZDRAVOTNÍCTVA A SOCIÁLNEJ PRÁCE
SV. LADISLAVA NOVÉ ZÁMKY**

100270

**VPLYV STRIEDAVEJ OSOBNEJ STAROSTLIVOSTI NA
MALOLETÉ DIEŤA A NA ČLENOV RODINY PO
ROZVODE Z POHĽADU SOCIÁLNEHO PRACOVNÍKA**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2015

MAREK HLAVATÝ

**VYSOKÁ ŠKOLA ZDRAVOTNÍCTVA A SOCIÁLNEJ PRÁCE
SV. ALŽBETY BRATISLAVA
INŠTITÚT ZDRAVOTNÍCTVA A SOCIÁLNEJ PRÁCE
SV. LADISLAVA NOVÉ ZÁMKY**

**VPLYV STRIEDAVEJ OSOBNEJ STAROSTLIVOSTI NA
MALOLETÉ DIEŤA A NA ČLENOV RODINY PO
ROZVODE Z POHLADU SOCIÁLNEHO PRACOVNÍKA**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

Študijný program:	Sociálna práca
Študijný odbor:	7761800 Sociálna práca
Školiteľ:	PhDr. Dušan Demčák, PhD.

NOVÉ ZÁMKY 2015

MAREK HLAVATÝ

Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Aizbety Bratislava
Bratislava

Katedra sociálnej práce - externá forma štúdia

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Akademický rok: 2014 / 2015

Typ záverečnej práce: Diplomová práca

Názov záverečnej práce: Vplyv striedavej osobnej starostlivosti na maloleté dieťa a na členov rodiny po rozvode z pohľadu sociálneho pracovníka.

Meno, priezvisko a tituly študenta: Bc. Marek Hlavatý

Študijný program: Sociálna práca

Študijný odbor: 3.1.14 Sociálna práca

Meno, priezvisko a tituly školiteľa: PhDr. Dušan Demčák, PhD.

Školiace pracovisko: Inštitút zdravotníctva a sociálnej práce sv. Ladislava, Nové Zámky

Meno, priezvisko a tituly vedúceho pracoviska: prof. MUDr. Bruno Rudinský, CSc.

Meno, priezvisko a tituly odborného garanta: prof. Ing. Libuša Radková, PhD.

Anotácia: Diplomová práca má teoreticko – empirický charakter. Venujeme sa v nej striedavej osobnej starostlivosti, ako jednej z foriem porozvodovej starostlivosti o maloleté dieťa a vplyvu na členov rodiny. Cieľom práce je poukázať na dôležitosť striedavej osobnej starostlivosti a zistiť jej vplyv na členov rodiny a maloleté dieťa po rozvode.

Jazyk práce: Slovenský

Vyjadrenie a podpis školiteľa záverečnej práce :

súhlasím / nesúhlasím, (nehodiace prečiarknite)

podpis :

Dátum schválenia zadania: 24. 11. 2014

Podpis vedúceho pracoviska/katedry :

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že diplomovú prácu som vypracoval samostatne, neporušil som autorský zákon a použitú literatúru som uviedol na príslušnom mieste.

Nové Zámky, 09. 03. 2015

.....

podpis

POĎAKOVANIE

Týmto by som chcel poďakovať školiteľovi mojej diplomovej práce PhDr. Dušanovi Demčákovi, PhD. za jeho odborné vedenie, metodickú pomoc a cenné rady, ktoré mi poskytol pri jej vypracovávaní.

ABSTRAKT

HLAVATÝ, Marek: Vplyv striedavej osobnej starostlivosti na maloleté dieťa a na členov rodiny po rozvode z pohľadu sociálneho pracovníka. [Diplomová práca]/ Marek Hlavatý – Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety Bratislava. Inštitút zdravotníctva a sociálnej práce sv. Ladislava Nové Zámky. Katedra sociálnej práce. – Školiteľ: PhDr. Dušan Demčák, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister sociálnej práce. – Nové Zámky : Inštitút zdravotníctva a sociálnej práce sv. Ladislava, 2015. 75 s.

Práca pojednáva o striedavej osobnej starostlivosti ako jednej z možností porozvodovej starostlivosti o maloleté dieťa. Prvá teoretická časť diplomovej práce pojednáva o inštitúte striedavej osobnej starostlivosti, definuje najlepší záujem dieťaťa, opisuje Cochemský model a vyživovaciu povinnosť rodičov pri striedavej osobnej starostlivosti. V ďalšej časti sa autor venuje stavu na Slovensku pri rozhodovaní o porozvodovom zverení dieťaťa do starostlivosti rodičov, rozoberá výskumy a štúdie uskutočnené v krajinách, kde je striedavá starostlivosť už dlhodobou súčasťou a porovnáva striedavú starostlivosť s výlučnou starostlivosťou. Podstatou empirickej časti diplomovej práce je vlastný kvantitatívny výskum o vplyve striedavej osobnej starostlivosti na maloleté dieťa a na členov rodiny po rozvode. Cieľom bolo zistiť a porovnať, ako vplýva rozvod na dieťa a členov rodiny v situácii, keď bolo po rozvode dieťa zverené do striedavej osobnej starostlivosti a keď bolo zverené do starostlivosti jedného z rodičov. Výskumnou metódou bol dotazník a výskumu sa zúčastnilo 145 respondentov zo Slovenska a Českej republiky. Pri signifikancii 0,05 ako signifikantné v prospech striedavej osobnej starostlivosti vyšli rozdiely pri indikátoroch vzťah rodiča s dieťaťom ($p = 0,003424$), vzťah druhého rodiča s dieťaťom ($p = 0,015063$), komunikácia rodičov ($p = 0,041811$), spolupráca rodičov ($p = 0,001945$), stretávanie sa rodiča s dieťaťom ($p = 0,00093$), vychovávanie dieťaťa rodičom ($p = 0,0005$), oddelené žitie rodičov ($p = 0,001892$), vplyv rozvodu na kvalitu života rodiča ($p = 0,023892$), pretrvávajúce konflikty rodičov ($p = 0,020992$) a nové konflikty rodičov ($p = 0,001951$). Ako nesignifikantné vyšli rozdiely v indikátoroch vplyv rozvodu na kvalitu života dieťaťa ($p = 0,235788$) a vplyv rozvodu na kvalitu života druhého rodiča ($p = 0,263267$).

Kľúčové slová

Rozvod. Záujem dieťaťa. Striedavá starostlivosť. Rodičia.

ABSTRACT

HLAVATÝ, Marek: Influence of alternating personal infant's custody on child and family members after divorce from caseworker view. [Thesis]/ Marek Hlavatý – St. Elizabeth University of Health and Social Work in Bratislava. St. Ladislav Institute of Health and Social Work in Nové Zámky. Social Work Department. – Director of Studies: PhDr. Dušan Demčák, PhD. Degree of qualification: Bachelor of casework. – Nové Zámky : St. Ladislav Institute of Health and Social Work, 2015. 75 p.

This work is concerned with alternating personal care as one of children care after divorce. First theoretical part of thesis deals with alternating personal care institute, best for child interest, Cochem model describing and parents support obligation during this care. In further part author attends to decision status of farming out to parents custody of child after divorce in Slovakia, essays and research analysis proceeded in countries where alternating care constitutes long-run integral branch and compares this type of custody with an exclusive children care. Content substance of empirical part of thesis is individual custody influence on infant child and on family members after divorce. To ascertain facts and to compare how parents divorce affects child and other family members in situation when child has been farmed out for rotating care and when has been entrusted by one of parent was primary purpose of this work. List of questions was a research method and 145 respondents from Slovakia and Czech republic were taking part in this research. By 0,05 significance as a significance level in favour of alternating personal attendance always came to variances by parent-child relationship indicator ($p = 0,003424$), other parent-child relationship ($p = 0,015063$), intercourse of parents ($p = 0,041811$), parents cooperation ($p = 0,001945$), parents-child encounters ($p = 0,00093$), child education by one parent ($p = 0,0005$), separate parents living ($p = 0,001892$), effects of divorce on parents life quality ($p = 0,023892$), long-continuing conflicts of parents ($p = 0,020992$) and new-made parents conflicts ($p = 0,001951$). As non-significant were upraised the variances in indicators of divorce on child life quality ($p = 0,235788$) and in indicators of divorce influence on other parent life quality ($p = 0,263267$).

Keywords

Divorce. Child interest. Alternating attendance. Parents.

OBSAH

ÚVOD.....	11
1 STRIEDAVÁ OSOBNÁ STAROSTLIVOSŤ V SÚČASNOSTI.....	13
1.1 Inštitút striedavej osobnej starostlivosti.....	15
1.2 Najlepší záujem dieťaťa.....	17
1.3 Cochemský model.....	19
1.4 Vyživovacia povinnosť rodičov a dávky na dieťa.....	21
2 VÝSKUMY A ŠTÚDIE O STRIEDAVEJ STAROSTLIVOSTI.....	23
2.1 Stav na Slovensku.....	23
2.2 Poznatky o striedavej starostlivosti zo sveta.....	25
2.3 Nórska štúdia o striedavej výchove.....	30
3 METÓDY A PRIESKUM.....	33
4 VÝSLEDKY.....	37
4.1 Overenie hypotéz.....	42
4.2 Zhrnutie výsledkov.....	52
5 DISKUSIA.....	53
ZÁVER.....	64
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY.....	66
PRÍLOHY.....	71

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1: Štatistiky Ministerstva spravodlivosti za rok 2010.....	23
Tabuľka 2: Rozhodnutia o zverení dieťa do starostlivosti za roky 2011 až 2014.....	24
Tabuľka 3: Otázka č. 1 – Pohlavie.....	37
Tabuľka 4: Otázka č. 2 – Občianstvo.....	37
Tabuľka 5: Otázka č. 3 – Najvyššie dosiahnuté vzdelanie.....	37
Tabuľka 6: Otázka č. 4 – Rodinný stav.....	37
Tabuľka 7: Otázka č. 5 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu vzťahu Vášho dieťaťa s Vami ako jeho biologickým rodičom po rozvode?.....	38
Tabuľka 8: Otázka č. 6 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu vzťahu Vášho dieťaťa s jeho druhým biologickým rodičom po rozvode?.....	38
Tabuľka 9: Otázka č. 7 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu komunikácie medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa po rozvode?.....	38
Tabuľka 10: Otázka č. 8 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu spolupráce medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa po rozvode?.....	39
Tabuľka 11: Otázka č. 9 - Ako by ste zhodnotil/a spokojnosť s množstvom možností stretávať sa s Vaším dieťaťom po rozvode?.....	39
Tabuľka 12: Otázka č. 10 - Ako by ste zhodnotil/a spokojnosť s množstvom možností vychovávať Vaše dieťa po rozvode?.....	39
Tabuľka 13: Otázka č. 11 - Ako podľa Vás zvláda Vaše dieťa to, že jeho rodičia po rozvode nežijú spolu?.....	40
Tabuľka 14: Otázka č. 12 - Ako podľa Vás vplýval rozvod na kvalitu života Vášho dieťaťa?.....	40
Tabuľka 15: Otázka č. 13 - Aký vplyv mal podľa Vás rozvod na kvalitu Vášho života?.....	40
Tabuľka 16: Otázka č. 14 - Aký vplyv mal podľa Vás rozvod na kvalitu života druhého biologického rodiča dieťaťa?.....	41
Tabuľka 17: Otázka č. 15 - Ako často po rozvode riešite s druhým biologickým rodičom dieťaťa konflikty pretrvávajúce z Vášho spolužitia?.....	41
Tabuľka 18: Otázka č. 16 - Ako často sa po rozvode vyskytujú nové konflikty medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa?.....	41

Tabuľka 19: Vyhodnotenie otázky č. 5 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu vzťahu Vášho dieťaťa s Vami ako jeho biologickým rodičom po rozvode?.....	43
Tabuľka 20: Vyhodnotenie otázky č. 6 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu vzťahu Vášho dieťaťa s jeho druhým biologickým rodičom po rozvode?.....	44
Tabuľka 21: Vyhodnotenie otázky č. 7 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu komunikácie medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa po rozvode?.....	44
Tabuľka 22: Vyhodnotenie otázky č. 8 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu spolupráce medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa po rozvode?.....	45
Tabuľka 23: Vyhodnotenie otázky č. 9 - Ako by ste zhodnotil/a spokojnosť s množstvom možností stretávať sa s Vaším dieťaťom po rozvode?.....	46
Tabuľka 24: Vyhodnotenie otázky č. 10 - Ako by ste zhodnotil/a spokojnosť s množstvom možností vychovávať Vaše dieťa po rozvode?.....	46
Tabuľka 25: Vyhodnotenie otázky č. 11 - Ako podľa Vás zvláda Vaše dieťa to, že jeho rodičia po rozvode nežijú spolu?.....	47
Tabuľka 26: Vyhodnotenie otázky č. 12 - Ako podľa Vás vplýval rozvod na kvalitu života Vášho dieťaťa?.....	48
Tabuľka 27: Vyhodnotenie otázky č. 13 - Aký vplyv mal podľa Vás rozvod na kvalitu Vášho života?.....	49
Tabuľka 28: Vyhodnotenie otázky č. 14 - Aký vplyv mal podľa Vás rozvod na kvalitu života druhého biologického rodiča dieťaťa?.....	49
Tabuľka 29: Vyhodnotenie otázky č. 15 - Ako často po rozvode riešite s druhým biologickým rodičom dieťaťa konflikty pretrvávajúce z Vášho spolužitia?.....	50
Tabuľka 30: Vyhodnotenie otázky č. 16 - Ako často sa po rozvode vyskytujú nové konflikty medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa?.....	51
Tabuľka 31: Zhrnutie výsledkov.	52
Tabuľka 32: Porovnanie výsledkov.	56

ZOZNAM SKRATIEK

BZD – bez zverného dieťaťa

OS – osobná starostlivosť

SOS – striedavá osobná starostlivosť

ÚPSVaR SR – Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky

ÚPVS – Ústredný portál verejných služieb

ÚVOD

„Nemožno prenikavejšie odhaliť dušu spoločnosti, než pozrieť sa na to, akým spôsobom zaobchádza so svojimi deťmi.“ (Nelson Mandela)

Vzťah dieťa a rodina je vzťahom, ktorý ovplyvňuje celú spoločnosť. Každé dieťa raz vyrastie a dospeje, stane sa súčasťou spoločnosti, založí si svoju vlastnú rodinu a na základe vlastných skúseností získaných počas života bude voliť výchovné metódy a postupy na socializáciu ďalšej generácie.

Normálnym javom v živote človeka sú popri schádzaní sa aj rozchody. Stáva sa, že partneri si s odstupom času prestanú medzi sebou rozumieť, alebo sa v ich živote vyskytne iná skutočnosť, ktorá naruší ich spolužitie a nevedia si už nájsť cestu späť k sebe. Výsledkom je potom rozchod, alebo ak hovoríme o manželoch, tak rozvod. Treba ale pamätať na to, že je to životný krok, ktorý chtiac-nechtiac ovplyvňuje okrem samotných manželov aj ich potomkov. Rozvod by nemal znamenať, že jeden z rodičov stratí právo na svoje dieťa alebo prestane nieť zodpovednosť za jeho výchovu. Dieťa by nemalo prísť ani po rozvode o oboch svojich rodičov, lebo nerozvádzaajú sa deti, ale rodičia. Táto situácia je viacmenej v našej spoločnosti častým javom a najväčšie dôsledky to zanecháva na vývoji dieťaťa. V dnešnej dobe už okrem zverenia dieťaťa po rozvode do osobnej starostlivosti jedného rodiča existuje aj možnosť zveriť maloleté dieťa do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov. Striedavá starostlivosť umožňuje obom rodičom ich deti skutočne vychovávať a nielen sa s nimi stretávať a navštevovať ich, prináša obom rodičom čas na sebarealizáciu, oddych, zvyšuje zodpovednosť za vývoj ich dieťaťa, predchádza k zneužívaniu moci jedného z rodičov vo výchove v období po rozvode. Umožňuje rodičom, aby dieťaťu ukázali, že sa vedia dohodnúť a pomohli mu tak v procese adaptácie na rozvod.

V predkladanej diplomovej práci sa venujeme práve tejto forme starostlivosti o maloleté dieťa po rozvode. K napísaniu našej práce nás viedlo presvedčenie, že v súčasnosti táto v podstate na Slovensku ešte nová forma zverenia dieťaťa do porozvodovej starostlivosti rodičov o dieťa, nie je dostatočne využívaná.

Práca sa skladá z teoretickej a empirickej časti. V teoretickej časti definujeme striedavú osobnú starostlivosť, popisujeme najlepší záujem dieťaťa, ktorý je hlavným dôvodom na zverenie dieťaťa do porozvodovej starostlivosti rodičov, charakterizujeme v stručnosti Cochemský model ako formu postupu pri snahe dosiahnuť najlepšie riešenie pre dieťa v jeho starostlivosti po rozvode a špecifikujeme vyživovaciu povinnosť rodičov pri striedavej osobnej starostlivosti.

V ďalšej časti našej diplomovej práce sa zameriavame na skúsenosti so striedavou starostlivosťou alebo výchovou vo svete, bližšie rozoberáme niektoré svetové výskumy a výsledky porovnania tejto formy starostlivosti s osobnou starostlivosťou jedného rodiča, čo je vo väčšine prípadoch matka.

V empirickej časti našej práce realizujeme vlastný kvantitatívny výskum, ktorý vychádza z poznatkov získaných vo svete. Hlavným cieľom výskumu je zistiť a porovnať, ako vplýva rozvod na dieťa a rodičov v situácii, keď bolo po rozvode dieťa zverené do striedavej osobnej starostlivosti a keď bolo zverené do starostlivosti jedného z rodičov. Predpokladáme, že sa nám potvrdí hlavná hypotéza a to, že členovia rodiny s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú mať po rozvode medzi sebou lepšie vzťahy ako členovia rodiny, kde bolo maloleté dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov. Výskumnú vzorku tvoria občania Slovenskej a Českej republiky, ktorí sú rozvedenými rodičmi aspoň jedného dieťaťa, ktoré bolo po rozvode zverené do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, alebo do osobnej starostlivosti jedného z rodičov. Na zber informácií používame nami vytvorený dotazník a získané údaje podrobujeme Chí - kvadrátovému testovaniu na hladine signifikancie 0,05. Výsledky výskumu porovnávame v diskusii s výsledkami a zisteniami zo sveta. Na záver predkladáme naše odporúčania pre prax.

1 STRIEDAVÁ OSOBNÁ STAROSTLIVOSŤ V SÚČASNOSTI

Rodičovstvo je jedna z najzodpovednejších a najnáročnejších úloh. „*Rodičovstvo je spoločnosťou mimoriadne uznávaným poslaním ženy a muža. Spoločnosť poskytuje rodičovstvu nielen svoju ochranu, ale aj potrebnú starostlivosť, najmä hmotnou podporou rodičov a pomocou pri výkone rodičovských práv a povinností.*“ (Zákon č. 36/2005 Z.z. Čl.3).

Podľa § 1 ods. 1 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine „manželstvo je zväzok muža a ženy“ a podľa ods. 2 „účelom manželstva je vytvoriť harmonické a trvalé životné spoločenstvo, ktoré zabezpečí riadnu výchovu detí.“

V dôsledku dlhodobého presadzovania rodovej rovnosti narastá počet rozvodov a striedavá osobná starostlivosť je formou starostlivosti o deti, ktorá vnáša do porozvodovej starostlivosti o deti rodovú rovnosť. Ale jedinou skutočnou výhrou pre deti je úplná rodina. (Ďurček, 2011).

Podľa Gežovej (2008) voľné pokračovanie rodinného vzťahu je tou najoptimálnejšou formou styku po rozvode rodičov. Približne do druhej polovice minulého storočia bolo zvykom zverovať po rozpustení manželstva deti do výchovy otca. Vychádzalo sa z tradície dedenia „po otcovej línii“. Po rokoch nastal v tejto oblasti veľký zlom a otec mohol do starostlivosti dostať deti len vtedy, keď matka nebola schopná postarať sa o deti.

Teyber (2007) uvádza tri princípy, ktorými sa má riadiť správanie rodičov voči deťom v období rozvodu:

- zabezpečiť kontinuitu v pragmatických životných podmienkach,
- zabezpečiť predvídateľnosť, čiže umožniť dieťaťu poznať čo ho čaká,
- zabezpečiť spoľahlivosť, čiže poskytnúť dieťaťu afektívne významné osoby, aby sa deti cítili reálne milované a podporované v osobnom raste.

V prvom rade je pre dieťa dôležité, aby sa cítilo skutočne milované, čo nie je viazané na miesto, ale na vzťahové posolstvá od mamy, otca a často aj širšieho sociálneho prostredia, ako sú starí či krstní rodičia. Čím lepšie sa bude dieťa cítiť u jedného alebo druhého rodiča, čím viac lásky, nemanipulatívneho, nekonfrontačného prístupu zažije, tým menej ho poškodí určite náročná situácia v podobe zmeny rodinnej konštelácie. (Martinková, 2011).

Najnebezpečnejším dopadom pre dieťa sú chronické a neriešené partnerské konflikty rodičov pri narušenej párovej väzbe, vedúce k rozvodu a rozpadu nukleárnej rodiny. Ak obaja rodičia milujú svoje dieťa a chcú zabrániť negatívnemu vplyvu vzájomných konfliktov, ako aj pomôcť aby sa dieťa dostalo už zo vzniknutých problémov, prejavujúcich sa v narušenom psychickom a aj telesnom zdraví, mali by si urovnať svoj vzájomný partnerský vzťah a vzájomnú komunikáciu. Ak sa partneri rozhodli ukončiť ich spolužitie rozvodom, táto požiadavka sa nestráca, ale práve naopak, stáva sa dominantnejšou. (Ščibranyová, 2011).

Poznanie a rešpektovanie psychických potrieb dieťaťa určuje prostredie, ktoré potreby dieťaťa napĺňa. Psychické potreby dieťaťa formulovali Bakalář a Klégrová (2000) takto:

- potreba určitého množstva, kvality a premenlivosti vonkajších zmyslových podnetov,
- potreba poznávania, experimentovania, hračiek zodpovedajúcich veku, hry pre sebarealizáciu,
- potreba prvotných citových a sociálnych vzťahov, vzťahy k rodičom a blízkym osobám formou bezpodmienečnej lásky,
- potreba istoty vo vzťahoch a z nej odvodený pocit základnej životnej dôvery a bezpečia,
- potreba stálosti, poriadku a zmyslu v podnetoch, potreba vedenia, autority, disciplíny a dôslednosti zo strany rodičov,
- potreba kontaktu v rôznych jeho podobách, s vrstovníkmi, staršími i mladšími deťmi, s generáciou rodičov i prarodičov,
- potreba modelu vhodného, slušného riešenia medziludských konfliktov, potreba mužského a ženského vzoru a skúseností z rodinného života,
- potreba identity,
- potreba samostatnosti, nezávislosti, tendencie robiť veci podľa vlastnej vôle,
- potreba spoločenského uplatnenia, sebavedomia a spoločenskej hodnoty,
- potreba otvorenej budúcnosti a životnej perspektívy,
- potreba spravodlivosti, spravodlivého hodnotenia a prijímania.

1.1 INŠTITÚT STRIEDAVEJ OSOBNEJ STAROSTLIVOSTI

Pravdepodobne najlepšou možnosťou vzťahu rozvádzajúcich sa rodičov a ich dieťaťa je, keď je dieťa informované rodičmi o rozvode a uistené, že kontakt s oboma rodičmi bude v budúcnosti zachovaný. Rodičia sa napríklad dohodnú na striedavej starostlivosti a udržiujú pravidelný kontakt s dieťaťom a darí sa im nevťahovať dieťa do svojich rozvodových problémov, to znamená neohovárať druhého rodiča a neútočia na neho aj keď nie je prítomný. Dieťa je ušetrené nutnosti prejavovať sympatie niektorému z rodičov. (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005).

V dôvodovej správe k návrhu zákona o striedavej starostlivosti (2010, s.1) sa uvádza, že *„cieľom novelizácie zákona o rodine je zaviesť do praxe slovenských súdov a porozvodovej starostlivosti osvedčený systém striedavej starostlivosti o deti po rozvode rodičov. Striedavá starostlivosť zabezpečuje dieťaťu primeraný kontakt s obidvoma rodičmi, redukuje porozvodovú traumatizáciu detí, prispieva k citovej vyrovnanosti a zdravému psychickému vývoju detí. Striedavá starostlivosť sa na základe skúseností viacerých krajín, ako USA, SRN, Nórsko a Česká republika ukazuje ako najlepšia a najefektívnejšia forma porozvodovej starostlivosti o deti.“*

Novela Zákona o rodine č. 217/2010 Z. z. zaviedla s účinnosťou od 1.7.2010 do slovenského rodinného práva inštitút striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov o maloleté dieťa. Zavedenie vychádza zo znenia Dohovoru o právach dieťaťa. Podľa článku 18 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa *„štáty, ktoré sú zmluvnými stranami tohto Dohovoru musia vynaložiť maximálne úsilie na to, aby bola uznaná zásada, že obidvaja rodičia majú spoločnú zodpovednosť za výchovu a rozvoj dieťaťa. Základným zmyslom ich starostlivosti musí byť pritom najlepší záujem dieťaťa.“*

Podľa § 24 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine *„ak sú obidvaja rodičia spôsobilí dieťa vychovávať a ak majú o osobnú starostlivosť o dieťa obidvaja rodičia záujem, tak súd môže zveriť dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, ak je to v záujme dieťaťa a ak budú takto lepšie zaistené potreby dieťaťa. Ak so striedavou osobnou starostlivosťou súhlasí aspoň jeden z rodičov dieťaťa, tak súd musí skúmať, či bude striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa.“* a podľa ods. 3 *„rozhodnutie o úprave výkonu rodičovských práv a povinností možno nahradiť dohodou rodičov. Dohoda musí byť schválená súdom, inak je nevykonateľná.“*

Od roku 2012 môže súd určiť striedavú starostlivosť predbežným opatrením už počas rozvodového konania. Ďalej ako uvádza Kováč (2012) inštitút manželstva nie je podmienkou v striedavej starostlivosti. Deti sa rodia aj nezosobášeným partnerom a súd môže nariadiť striedavú starostlivosť aj takýmto partnerom. Striedavá starostlivosť nie je možná ak jeden z rodičov by bol alkoholik, narkoman alebo násilník.

Striedavá starostlivosť znamená zveriť dieťa do starostlivosti striedavo jednému a druhému rodičovi na presne stanovené časové obdobie. Práva a povinnosti rodičov na uvedené obdobie vymedzí súd. Kritikov striedavej osobnej starostlivosti je medzi odborníkmi málo. Existujú dva názorové prúdy na tento inštitút:

1. striedavá osobná starostlivosť ako pozitívny prvok vo výchove dieťaťa
2. striedavá osobná starostlivosť je plne závislá od schopnosti rodičov sa na takej výchove dohodnúť.

Pred zavedením tohto inštitútu do Zákona o rodine bolo často praxou, že maloleté deti zverené do osobnej starostlivosti matky, boli prostriedkom „vydierania“ a bránili styku maloletého dieťaťa s otcom. Striedavá osobná starostlivosť vyjadruje skutočnosť, že dieťa potrebuje nielen matku, ale potrebuje oboch rodičov. (Elektronické právne informácie).

Ako tvrdí Fula (2012, s. 180) *„poprieť základné právo dieťaťa na konfrontáciu s vlastným rodinným a sociálnym pôvodom cez prístup k obidvom rodovým líniám by bolo nielen veľkou nespravodlivosťou spôsobenou rodičmi, ale aj rizikovým faktorom z hľadiska schopnosti dieťaťa vytvárať stabilné vzťahy.“*

Časté sú situácie, keď rozhodnutie súdu o styku dieťaťa s rodičom nie je rešpektované a je marené výhovorkami rodiča, ktorý má dieťa zverené do starostlivosti. Ide hlavne o nemoc dieťaťa v podobe nevoľnosti, črevné problémy, či zvýšená teplota. Neskôr rodič ako dôvod pridáva nechúť dieťaťa ísť s druhým rodičom, strach alebo odpor k nemu. Toto sú situácie, ktoré sa roky bezvýsledne riešia, prejednávajú sa na viacerých úrovniach a medializujú sa. Výsledkom sú úplne pretrhané vzťahy medzi dieťaťom a rodičmi a medzi najbližšími rodinnými príslušníkmi a príbuznými, pričom si dieťa tak vytvára mylný obraz o tom, ako by mala rodina fungovať. (Novotná, 2011).

Podľa Martinkovej (2011, s. 71) *„základným mementom pre každého rodiča by mala byť skutočnosť, že snahou implantovať dieťaťu problematický obraz toho druhého sa aktívne podpisujú na jeho nielen súčasných, ale aj budúcich problémoch. Je nutné mať na pamäti, že tým primárne neubližujú druhému rodičovi (tak, ako to majú často na mysli), ale predovšetkým svojmu dieťaťu.“*

1.2 NAJLEPŠÍ ZÁUJEM DIEŤAŤA

Nemôžeme tvrdiť, že povinnosťou súdu je zveriť maloletého do striedavej osobnej starostlivosti, nakoľko ako sa uvádza aj v zákone o rodine, prvoradý je výlučne záujem maloletého dieťaťa a nie vždy to bude v jeho záujme. Preto je to výlučne na úvahe súdu.

Podľa § 24 ods. 4 zákona č. 36/2005 Z.z. o rodine „súd pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv a povinností alebo pri schvaľovaní dohody rodičov rešpektuje právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom a vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia a ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom. Súd dbá, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi.“

Model starostlivosti po rozvode by mal kopírovať starostlivosť v manželstve. Súd by nemali rozhodovať automaticky podľa spoločensky stereotypných úloh alebo litery zákona, ale mali by rozhodovať individuálne a každý prípad posudzovať podľa najlepšieho záujmu dieťaťa. Z praxe rodinných súdov v Austrálii je najlepší záujem dieťaťa stanovený nasledovne:

- obaja rodičia sú zodpovední za starostlivosť a blaho svojich detí až do dosiahnutia 18 rokov
- opatrenia, ktoré zahŕňajú spoločnú zodpovednosť a spoluprácu medzi rodičmi, sú v najlepšom záujme dieťaťa

Súd berie pri rozhodovaní o najlepšom záujme dieťaťa do úvahy dve úrovne:

Primárne dôvody:

- prínos pre dieťa mať vzťah s oboma rodičmi;
- potreba chrániť dieťa pred fyzickou alebo duševnou ujmom.

Sekundárne dôvody:

- názory dieťaťa a faktory, ktoré môžu mať vplyv na tieto názory;
- vzťah dieťaťa ku obom rodičom, starým rodičom a ďalším príbuzným;
- ochota a schopnosť každého z rodičov uľahčiť a podporiť úzke a trvalé vzťahy medzi dieťaťom a druhým rodičom;
- vplyv zmeny na dieťa, vrátane oddelenia od rodiča alebo osoby, s ktorou dieťa žije;
- praktické problémy a náklady na čas, ktoré dieťa stráví s rodičmi;

- schopnosti rodičov a iných osôb zabezpečiť potreby dieťaťa;
- dospelosť, pohlavie, životný štýl a zázemie dieťaťa a rodičov;
- postoj rodičov k dieťaťu a ich zodpovedný prístup;
- rodinné násilie týkajúce sa dieťaťa alebo člena rodiny dieťaťa.

Súd zároveň zváži v akej miere každý z rodičov pred rozvodom plnil svoje rodičovské povinnosti, a to najmä:

- podieľanie sa na rozhodovaní o podstatných otázkach ohľadom dieťaťa;
- trávenie času s dieťaťom;
- komunikácia s dieťaťom;
- opatrovanie a starostlivosť o dieťa;
- uľahčenie druhému rodičovi zapojiť sa do týchto aspektov života dieťaťa.

(Pietruchová, 2011).

Rodičia nemôžu zastupovať svoje maloleté deti v súdnych konaniach, v ktorých sú účastníkmi rodičia aj deti. Sem patrí aj konanie v ktorom súd upravuje výkon rodičovských práv a povinností, čiže aj keď súd rozhoduje o zverení dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti. Súd po preskúmaní podmienok konania ustanoví uznesením maloletému dieťaťu kolízneho opatrovníka. Funkcia kolízneho opatrovníka spočíva v ochrane práv a právom chránených záujmov dieťaťa v konaní, pričom zohľadňuje aj názor dieťaťa k prejednáwanej veci, ak je to v jeho záujme. To znamená mať na zreteli potreby dieťaťa rešpektujúc jeho individualitu a jedinečnosť, zohľadňujúc v akej životnej situácii sa nachádza a v akých podmienkach žije. V prípade konania o zverení dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti konať v záujme dieťaťa kolíznym opatrovníkom znamená brať do úvahy, najmä napĺňanie potreby istoty a bezpečia plynúce z budovania citových väzieb a interpersonálneho vzťahu dieťaťa k obojom rodičom, berúc do úvahy potenciálnu konfliktnosť rozchodu rodičov pre dieťa, konania samého, ako aj usporiadania vzťahov po jeho skončení. (ÚPSVaR SR).

Podľa Ščibranyovej (2011) v spojitosti s najlepším záujmom dieťaťa „*prioritou všetkých zúčastnených strán – rodičov, sudcov, kolíznych opatrovníkov, psychológov, sociálnych pracovníkov a kurátorov, starých rodičov a nových partnerov – by mala byť spoločná rodičovská starostlivosť a jej kultivácia, ozdravenie alebo revitalizácia, založená na kooperácii oboch rodičov, na podpore matiek otcami a otcov matkami a na liečbe všetkých foriem dysfunkcií rodičovskej kooperácie alebo podpory, ktoré bránia kvalitnej, vzájomne sa dopĺňajúcej starostlivosti matiek a otcov o svojich potomkov.*“

1.3 COCHEMSKÝ MODEL

Nástrojom, ktorý by mohol pomáhať sudcom, kurátorom, sociálnym pracovníkom pri rozhodovaní o striedavej osobnej starostlivosti, je rodičovská dohoda. Je dôležitá z viacerých hľadísk:

- schopnosť rodičov spoločne ju naformulovať, znamená, že dokážu spolu komunikovať a vedia v záujme dieťaťa spolupracovať,
- pri dohadovaní rodičia zvažujú všetky možné aspekty fungovania striedavej osobnej starostlivosti, sú nútení premýšľať o mnohých praktických a každodenných situáciách a dohodnúť sa na tom, ako ich budú riešiť,
- aj keď rodičovská dohoda nemusí byť právne záväzná, je dobrou oporou v prípadoch, keď chce jeden z rodičov meniť pravidlá. (Inštitút psychoterapie a socioterapie, 2011).

O záujme rodičov dohodnúť sa a nastaviť si vzájomné pravidlá pri rozvode pojednáva Cochemský model. Je založený na interaktívnej a flexibilnej spolupráci profesií zúčastnených na rodičovskom spore, čiže sudcov, právnych zástupcov matky a otca, sociálnych pracovníkov, orgánov sociálno-právnej ochrany detí, súdom určených znalcov, psychológov a odborných poradní. Všetci zástupcovia týchto profesií jednajú s úmyslom dosiahnuť najlepšie riešenie pre dieťa a pritom sa zhodujú na základnom princípe, že pri rozdelení rodičov je potrebné usilovať v prvom rade o zachovanie oboch rodičov pre dieťa. Rodičia sú vedení k uvedomeniu si vlastnej zodpovednosti za spoločné dieťa tak, aby v konečnom dôsledku nenechali o svojom dieťati a jeho živote rozhodovať súd, ale aby to rozhodnutie učinili spoločne oni sami. Sociálni pracovníci v rámci Cochemského modelu nezhotovujú písomné posudky pre účely súdu a sú v intenzívnom kontakte so všetkými členmi dotknutej rodiny a to ešte pred prvým termínom súdneho pojednávania. Zúčastňujú sa na všetkých ústnych pojednávaniach rodičov a pri prvom súdom nariadenom pojednávaní môžu poskytnúť svoj pohľad na konkrétnu situáciu, nakoľko ich poznatky odzrkadľujú aktuálnu situáciu v rodine. Prinášajú kvalifikované podnety pre ďalšiu diskusiu a často sa stáva, že dokážu vypracovať s rodičmi návrh spoločnej dohody ešte pred prvým pojednávaním na súde. (Cochem.cz).

Tu si môžeme bližšie priblížiť úlohu niektorých profesií pri práci s rodinou počas rozvodu. Hardy (2012) tvrdí, že optimálne príležitosti na úspešné riešenie problémov rodiny poskytuje intervencia založená na presnom poznaní rodiny v jej sociálnom

kontexte. Pozorovaním domácich vzorov, rodinných interakcií a správania vypracuje sociálny pracovník najlepšie komplexné hodnotenie rodiny.

Rozvedení partneri sa musia po rozvode prispôbovať zmenám, ktoré majú zásadný vplyv na viaceré oblasti ich doterajšej existencie. Pracovníci odboru sociálnoprávnej ochrany môžu rodičom v súvislosti so striedavou osobnou starostlivosťou odporučiť a sprostredkovať psychologické poradenstvo, mediáciu, informácie o mimovládnych organizáciách. Cieľom pracovníkov úradu práce má byť snaha o komunikáciu medzi rodičmi, aby dokázali rozlíšiť rodičovskú a partnerskú rovinu svojho vzťahu. (ÚPSVaR SR, 2012).

Podľa Fulu (2012) pri rozvode profesionálny pracovník, čiže psychológ, liečebný pedagóg, sociálny alebo pastoračný pracovník, sleduje vo svojej poradenskej činnosti optimalizáciu života všetkých členov rodiny a fungovania rodinných vzťahov, ktoré rozvodom nekončia. V intervencii v prospech členov rodiny má poznať okrem dlhodoboznámych dôsledkov rozvodu na exmanželov a deti aj novšie poznatky longitudinálnych výskumov o dôsledkoch, ktoré má rozvod na deti a vzťahových úlohách, ktoré vyplývajú z toho pre rodičov.

Ak sa rodičia dieťaťa rozvádajú, orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately dieťaťa a jeho rodičom poskytuje alebo sprostredkuje sociálne poradenstvo, odporúča rodičom psychologickú pomoc v záujme obnovy manželského spolužitia a predchádzania nepriaznivým vplyvom rozvodu na dieťa a dieťaťa poskytuje alebo zabezpečuje potrebnú psychologickú pomoc aj po rozvode. (ÚPVS, 2013).

Významný prostriedok pri pomoci rozvedeným rodinám je podľa Matouška a kol. (2003) sociálne poradenstvo, pri ktorom sociálny pracovník pomocou špeciálnych a odborných postupov ovplyvňuje konanie a uvažovanie človeka, aby využitím vlastných zdrojov našiel riešenie svojej obtiažnej rodinnej situácie.

1.4 VYŽIVOVACIA POVINNOSŤ RODIČOV A DÁVKY NA DIEŤA

To, že dieťa bude zverené do striedavej starostlivosti obidvoch rodičov, sa prejavuje aj vo vyživovacej povinnosti rodičov. V pôvodnom návrhu novely zákona o rodine nebol upravený dosah striedavej starostlivosti na vyživovaciu povinnosť rodičov. Uvedené skutočnosti boli do novely včlenené na základe doplňujúcich a pozmeňujúcich návrhov v rámci rokovania o novele v Národnej rade Slovenskej republiky.

Podľa Čl. I ods. 6 zákona č. 217/2010 Z. z. sa § 62 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine dopĺňa odsekom 6, ktorý znie: *„ak je maloleté dieťa zverené do striedavej osobnej starostlivosti rodičov, súd pri určení výživného prihliadne na dĺžku striedavej osobnej starostlivosti každého rodiča alebo súd môže rozhodnúť aj tak, že počas trvania striedavej osobnej starostlivosti rodičov výživné neurčuje.“*

Neurčenie výživného by bolo relevantné v prípade rovnakých majetkových pomerov matky a otca a rovnakej dĺžky osobnej starostlivosti obidvoch rodičov v rámci striedavej osobnej starostlivosti. Pri nie zhruba rovnakých majetkových pomeroch, alebo ak jednému z rodičov bola určená dlhšia doba osobnej starostlivosti, o určení výživného rozhodne súd, ak sa nedohodli o výške výživného sami rodičia. Zohľadniť musí pri rozhodovaní minimálnu výšku výživného a dobu dieťaťa v osobnej starostlivosti povinného rodiča. (Horváth, 2011).

Z uvedeného vyplýva, že súd môže, čiže aj nemusí nariadiť povinnosť platenia výživného na dieťa. Súd pritom bude skúmať potreby dieťaťa, ale aj príjem obidvoch rodičov. Dohoda rodičov, ktorá aby bola platná potrebuje schválenie súdu, môže nahradiť rozhodnutie o úprave výkonu rodičovských práv.

Schválením striedavej starostlivosti vznikli aj otázky, ktorý z rodičov dostane prídavok na dieťa, príplatok k prídavku na dieťa a rodičovský príspevok. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR riešilo tento problém pred prijatím legislatívnych úprav príslušných právnych predpisov upravujúcich poskytovanie prídavku na dieťa a rodičovského príspevku tak, že usmernilo úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, aby kolízny opatrovník rodičom, ktorí chcú zveriť dieťa po rozvode do striedavej osobnej starostlivosti, navrhol uzavrieť dohodu. Podľa tejto dohody rodič, ktorý je poberateľom prídavku na dieťa, prípadne aj rodičovského príspevku, by poskytol už vyplatené príspevky rodičovi, u ktorého je dieťa v striedavej osobnej starostlivosti. Kolízny opatrovník môže v rámci rozvodového konania navrhnúť súdu schváliť dohodu medzi

rodičmi o tom, ktorý z nich si uplatní nárok na štátne sociálne dávky a akým spôsobom si rodičia po rozvode postúpia príslušné finančné sumy. (El'ková, Derevjaníková, 2013).

Podľa Čl. I ods. 3 zákona č. 433/2013 Z. z. sa § 2 zákona č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, dopĺňa odsekmi 5 a 6, ktoré znejú: *„(5) Ak súd zverí maloleté dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov alebo ak súd schváli dohodu rodičov o zverení dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, prídavok a príplatok k prídavku sa vypláca oprávnenej osobe, ktorej sa prídavok a príplatok k prídavku vyplácal pred zverením maloletého dieťaťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov alebo pred schválením dohody rodičov, ak sa rodičia maloletého dieťaťa písomne nedohodnú na zmene oprávnenej osoby.*

(6) Ak sa rodičia, ktorým bolo dieťa zverené do striedavej osobnej starostlivosti, písomne dohodnú na striedavom poberaní prídavku a príplatku k prídavku, môže si nárok na prídavok a príplatok k prídavku uplatniť každý z rodičov najmenej na obdobie šiestich po sebe nasledujúcich kalendárnych mesiacov.“

Podľa Gežovej (2007) je dobré keď súd nemusí zasahovať do toho, ako sa rodičia o styku s dieťaťom dohodnú. Stretávanie sa s rodičmi nemá byť pre dieťa traumou a druhá strana ho nemá vnímať ako obeť alebo utrpenie.

Ako tvrdí Holubová (2011, s. 37) *„predpokladom však je, že tam kde sa praktizovalo rodovo rovnocenné a rodovo nestereotypné rodičovstvo s atribútom zameniteľnosti, t.j. univerzálnosti otcovskej a materskej roly, je vyššia pravdepodobnosť „dohody“ a úspešného realizovania striedavej starostlivosti.“*

2 VÝSKUMY A ŠTÚDIE O STRIEDAVEJ VÝCHOVE

„Je zaujímavým faktom, že existuje veľa odborných štúdií, ktoré sa venujú striedavej osobnej starostlivosti a všetky sa zhodujú v tom, že pozitíva výrazne prevažujú nad negatívami. A rovnako tak pozitíva striedavej osobnej starostlivosti prevažujú nad pozitívami osobnej starostlivosti jedného z rodičov.“ (Ďurček, 2011, s. 53).

2.1 STAV NA SLOVENSKU

Podľa štatistík Ministerstva spravodlivosti v roku 2010 rozhodovali slovenské súdy o zverení 13 052 detí a z toho 11 038 (84 %) zverili matke a 1 341 (10 %) otcom. Do striedavej starostlivosti bolo zverených len 114 detí, čo predstavuje 0,9 %.

Tabuľka 1: Štatistiky Ministerstva spravodlivosti za rok 2010

II. PREHLAD
O SPÔSOBE VYBAVENIA PRÁV VO VECIACH STAROSTLIVOSTI O MALOLETÝCH V ROKU 2010

Kraj	Spôsob vybavenia uplatneného práva													
	Rodičovské práva a povinnosti - 2. časť													
	Styk rodičov s deťmi							Zverenie dieťaťa do výchovy					Kolízny opatrovník	Majetkový opatrovník
	upravený			zakázaný			iný výsledok	matke	otcovi	striedavá starostlivosť	inej osobe	iný výsledok		
	matke	otcovi	obom rodičom	matke	otcovi	obom rodičom								
BA	46	419	2	0	6	0	89	933	110	9	6	22	109	15
TT	51	626	5	0	4	0	531	1 439	178	15	8	36	35	29
TN	62	453	7	0	4	0	226	1 321	165	16	16	33	42	19
NR	72	588	14	0	4	0	208	1 370	183	13	13	63	68	18
ZA	54	604	0	1	2	0	61	1 164	106	14	15	25	45	9
BB	72	746	1	0	6	0	279	1 807	233	24	12	45	56	12
PO	72	688	10	0	10	0	256	1 277	141	6	17	90	71	10
KE	127	738	7	0	6	0	256	1 727	225	17	14	144	51	50
SR	556	4 862	46	1	42	0	1 906	11 038	1 341	114	101	458	477	162

Zdroj: Ministerstvo spravodlivosti. In Čierna kniha rodičovstva, s. 53.

Kolízny opatrovatelia, psychológovia a sociálni pracovníci všetkých úradov práce, sociálnych vecí a rodiny na Slovensku dostali usmernenie že, na striedavú osobnú starostlivosť treba myslieť ako na prvé usporiadanie pri úprave styku dieťaťa po rozvoze alebo rozchode rodičov. Prioritou kolíznych opatrovníkov, ktorí zastupujú na súde deti pri rozvoze rodičov, má byť naplnenie záujmu detí, čo predstavuje vo veľkej časti prípadov styk s oboma rodičmi. Ak sú obaja rodičia schopní a ochotní zabezpečiť rodičovskú

starostlivosť o dieťa, kolízni opatrovníci alebo psychológovia úradov práce, budú súdu odporúčať striedavú starostlivosť o dieťa. (ÚPSVaR SR, 2011).

Keď sa pozrieme bližšie na štatistické údaje Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, v roku 2011 bolo na Slovensku vydaných 11 696 rozhodnutí o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti matky, čo predstavuje 87,37 % z celkového počtu rozhodnutí. O zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti otca bolo vydaných 1 142 rozhodnutí, čo je 8,53 % a do striedavej starostlivosti 548 rozhodnutí, čiže 4,09 %. V roku 2012 to bolo 10 900 rozhodnutí o zverení dieťaťa do starostlivosti matky, to je 86,07 %, rozhodnutí o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti otca bolo 1 072, to je 8,46 % a rozhodnutí o zverení dieťaťa do striedavej starostlivosti bolo 692, čiže 5,46 %. Oproti roku 2011 vzrástol počet rozhodnutí o zverení do striedavej starostlivosti o 1,37 %. V roku 2013 to bolo 10 133 rozhodnutí o zverení do osobnej starostlivosti matky, čiže 85,00 %, o zverení do osobnej starostlivosti otca to bolo 1 031 rozhodnutí, to je 8,65 % a rozhodnutí o zverení dieťaťa do striedavej starostlivosti bolo 757, čo predstavuje 6,35 % z celkového počtu vydaných rozhodnutí. Oproti roku 2012 to predstavuje nárast rozhodnutí o zverení dieťaťa do striedavej starostlivosti o 0,89 %. V roku 2014 to bolo do októbra 7 860 rozhodnutí o zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti matky, čo je 84,24 %, rozhodnutí o zverení do osobnej starostlivosti otca bolo vydaných 835, čo je 8,95 % a nakoniec o zverení dieťaťa do striedavej starostlivosti bolo vydaných 635 rozhodnutí, čiže 6,81 % z celkového počtu rozhodnutí. Oproti roku 2013 je to nárast o 0,46 %, čo sa týka striedavej starostlivosti. (Otcovia.sk, 2014).

Uvedené údaje sme pre prehľadnosť umiestnili do tabuľky a môžeme konštatovať, že percento rozhodnutí o zverení dieťaťa do striedavej starostlivosti každoročne mierne rastie.

Tabuľka 2: Rozhodnutia o zverení dieťaťa do starostlivosti za roky 2011 až 2014

ROK	Rozhodnutia o zverení dieťaťa do:		
	osobnej starostlivosti matky	osobnej starostlivosti otca	striedavej starostlivosti
2011	11 696 (87,37 %)	1 142 (8,53 %)	548 (4,09 %)
2012	10 900 (86,07 %)	1 072 (8,46 %)	692 (5,46 %)
2013	10 133 (85,00 %)	1 031 (8,65 %)	757 (6,35 %)
do októbra 2014	7 860 (84,24%)	835 (8,95 %)	635 (6,81 %)

2.2 POZNATKY O STRIEDAVEJ STAROSTLIVOSTI ZO SVETA

Na rozdiel od Slovenska, vo svete nie je pojem striedavá starostlivosť alebo striedavá výchova žiadnou novinkou. Napríklad v USA bola zavedená striedavá výchova do súdnej praxe už v osemdesiatych rokoch minulého storočia. Za toto obdobie bolo vo svete uskutočnených niekoľko výskumov na túto tému.

Nielsenová zhrnula zistenia rozsiahleho amerického a európskeho výskumu do ôsmich bodov:

1. mýtus: Väčšina detí je spokojná s časom stráveným u rodiča, ktorému nie sú zverené do osobnej starostlivosti.

Skutočnosť: Absolútna väčšina detí chce tráviť viac času s týmto rodičom.

2. mýtus: Keď má matka dosť peňazí, tak dieťa netrpí tým, že má malý alebo žiadny kontakt s otcom.

Skutočnosť: Deti bez otcovskej výchovy vykazujú počas svojho života viac problémov ako deti, u ktorých ostal otec aktívne zapojený do výchovy aj po rozvode.

3. mýtus: Väčšina rozvádajúcich sa rodičov sú voči sebe tak nepriateľskí, že nemôžu praktizovať striedavú výchovu.

Skutočnosť: Rodičia zapojení do striedavej výchovy kooperujú oveľa lepšie, iba 10 až 15 % vykazuje vysokú konfliktnosť.

4. mýtus: Striedavá výchova je zlá u najmenších detí, pretože tieto by nemali byť oddeľované na noc od matky.

Skutočnosť: Veľmi malé deti by nemali byť oddeľované ani od jedného rodiča na dlhšiu dobu ako niekoľko dní. Zároveň sú schopné tráviť noci u obidvoch rodičov.

5. mýtus: Deti v striedavej starostlivosti sú na tom finančne horšie, lebo otcovia platia nižšie výživné.

Skutočnosť: Otcovia so striedavou starostlivosťou sú najlepšími platcami alimentov, investujú do dieťaťa veľké sumy a ochotne financujú vzdelanie svojich detí.

6. mýtus: Striedavá výchova je oveľa menej dôležitá ako výchova matkou, pretože otcovia toho vedia o výchove detí menej.

Skutočnosť: Otcovia prispievajú ku blahu dieťaťa rovnako ako matky, aj keď majú odlišný prístup k rodičovstvu.

7. mýtus: Väčšina otcov nejaví po rozchode záujem o striedavú výchovu.

Skutočnosť: Drvivá väčšina otcov si praje viac kontaktu so svojimi deťmi a viac striedavej výchovy.

8. mýtus: Deťom neprospieva, keď musia meniť bydlisko, sťahovať sa sem a tam.

Skutočnosť: Deti striedajúce po rozchode rodičov svoje miesto pobytu to považujú za lepšie riešenie, ako ostať len u jedného z rodičov. (In Striedavá starostlivosť na Slovensku).

Kritici spoločnej starostlivosti argumentujú, že rodičia v nej nielenže nevedia kooperovať, ale zvyšuje sa aj ich vzájomné nepriateľstvo, ako aj pravdepodobnosť, že budú deti figúrkami v boji rodičov. Zástancovia sú presvedčení o opaku. Tvrdia, že v spoločnej starostlivosti rovnaký podiel rodičovských práv a zodpovednosti vyústi do menšej miery neznášanlivosti medzi rodičmi a nižšiu motiváciu zapojiť do konfliktov deti. Určite ale v spoločnej starostlivosti nezažije otec toľko zlosti a poníženia ako otec, ktorý je vďaka úradnej moci odstavený do okrajovej roly v živote dieťaťa. Naskytuje sa otázka, kto má pravdu? V Denvere, v štáte Colorado, bola prevedená rozsiahla štúdia zaoberajúca sa otázkou či vedie spoločná starostlivosť k väčšiemu alebo menšiemu množstvu konfliktov medzi rozvedenými rodičmi? Doktorky Pearsonová a Thoennesová analyzovali údaje z rozhovorov uskutočnených s viac ako 900 rodičmi s rôznymi druhmi starostlivosti o dieťa, starostlivosť matky, otca, spoločná fyzická a spoločná starostlivosť zo zákona. Rodičia boli priebežne sledovaní niekoľko rokov po ich rozvode. Výsledky dlhodobého účinku rôznych porozvodových usporiadaní ukázali, že konflikt medzi rozvedenými rodičmi nevykazoval zhoršenie v dôsledku spolupráce a komunikácie pri spoločnej starostlivosti. Oproti tomu rodičia, kde sa konflikt vyriešil zverením dieťaťa do starostlivosti matky, hovorili o najväčšom zhoršení vzťahov v priebehu času. Rodičia so spoločnou starostlivosťou okrem toho, že spolu vychádzali lepšie, vyjadrili aj viac spokojnosti s bývalým partnerom v rodičovskej funkcii. Kritici ďalej namietajú, že spoločná starostlivosť pripravuje dieťa o stále prostredie, stavia ich pred otázku kam vlastne patria a znemožňuje im vytvoriť si bezpečný vzťah aspoň k jednému z rodičov. Zástancovia spoločnej starostlivosti súhlasia, že stabilita a konzistencia sú pre deti dôležité, ale namietajú, že práve zverenie dieťaťa jednému rodičovi vytvára nekonzistenciu, lebo sa naruší vzťah dieťaťa s druhým rodičom. Dôležitejšia je podľa nich konzistencia vzťahová, nie fyzického okolia. V jednom z prvých výskumov spoločnej starostlivosti zistila Steinmanová, že tri zo štyroch detí nemali pri zmene domova žiadne problémy. Ostáva

otázka, či by sa deti prispôsobili lepšie v starostlivosti jedného rodiča. V štyroch nezávislých štúdiách uskutočnených v Arizone, Pensylvánii, Kalifornii a v Colorade, boli rozvedení rodičia požiadaní, aby vyznačili v zozname psychologických problémov tie, ktoré sa týkajú ich detí. Po štatistickom spracovaní sa zistilo, že deti v spoločnej starostlivosti nemali viac problémov v oblasti citov a chovania, ako deti zverené iba jednému rodičovi, ale problémov nemali ani menej. Podľa týchto výsledkov typ porozvodovej starostlivosti hrá malú rolu v tom, či bude dieťa úzkostlivé, depresívne alebo agresívne. (Warshak, 1996).

V roku 2001 bol získaný v NSR zatiaľ najrozsiahlejší dátový materiál k situácii rodičov počas rozvodu a po rozvode. Boli vyhodnotené odpovede od 11 481 rodičov, od 809 sudcov, 904 advokátov a 301 zamestnancov orgánov sociálnoprávnej ochrany detí. Tento materiál umožnil náhľad na rodičov so spoločnou starostlivosťou a s výlučnou starostlivosťou, na ich deti a na výsledky pôsobenia nových úprav Zákona o dieťati. Rozvod a odlúčenie sú pre rodičov a ich deti krízové udalosti znamenajúce vysoké emocionálne, sociálne a ekonomické zaťaženie. Vystavujú rodičov a ich deti požiadavkám, pre ktoré nemajú nacvičený spôsob správania a riešení. Rozhodujúce pre uľahčenie alebo sťaženie situácie dieťaťa po odlúčení alebo rozvode rodičov je najmä spôsob vzájomného vzťahu rodičov, ich snaha na komunikácii, spolupráci a vzájomné akceptovanie porozvodovej rodičovskej zodpovednosti. Deti musia zažiť, že sú žiadané u oboch rodičov a rodičia musia ostať citliví pre potreby, záujmy, problémy a potešenie svojich detí. Striedavá starostlivosť vyžaduje a podporuje komunikáciu a spoluprácu rodičov. Výsledky potvrdzujú, že u detí rodičov s výlučnou starostlivosťou je značné riziko prerušenia kontaktu s tým rodičom, ktorý má právo na kontakt. 34 % rodičov s výlučnou starostlivosťou alebo bez zvereného dieťaťa nemali v roku 2001 „vôbec žiadny kontakt“ so svojimi deťmi (16,8 % „len zriedka“), oproti 5 % (9%) rodičov so striedavou starostlivosťou a 9,2 % (12,7 %) tých rodičov, ktorí majú striedavú starostlivosť preto, že ich návrh na výlučnú starostlivosť bol zamietnutý. Predovšetkým rodičia s výlučnou starostlivosťou alebo bez zvereného dieťaťa to odôvodnili tým, že druhý rodič kontaktom zabránil. Ďalej podľa výsledkov kontakt rodičov s výlučnou starostlivosťou alebo bez zvereného dieťaťa skrýva viac konfliktného potenciálu ako riešenie spoločných detských záležitostí u rodičov so striedavou starostlivosťou. Rodičia so striedavou starostlivosťou spolupracujú a komunikujú medzi sebou viac a lepšie ako rodičia s výlučnou starostlivosťou alebo bez zvereného dieťaťa. Ich vzťahy sú konštruktívnejšie

a uspokojivejšie ako vzťahy medzi matkami a otcami s výlučnou starostlivosťou a v dôsledku toho uspokojivejšie riešia finančné alimenty ako rodičia s výlučnou starostlivosťou alebo bez zvereného dieťaťa. 76,6 % matiek so striedavou starostlivosťou oproti 58,1 % matkám s výlučnou starostlivosťou tvrdí, že výživné je v súčasnosti platené pravidelne. „Veľmi spokojných/spokojných“ s úpravou detského výživného je 41,9 % matiek so striedavou starostlivosťou a iba 28,5 % matiek s výlučnou starostlivosťou. „Nespokojných/veľmi nespokojných“ s úpravou detského výživného je 29,3 % matiek so striedavou starostlivosťou, ale až 46,1 % matiek s výlučnou starostlivosťou. Rodičia s výlučnou starostlivosťou alebo bez zvereného dieťaťa sa v značnom rozsahu súdia o kontakt s dieťaťom a o výživné. Vyzerá to tak, že výlučná starostlivosť podporuje v značnej miere opakujúcu sa konkurenčnú situáciu rodičov a vyostruje ich konflikt z doby manželstva a rozvodu. Enormné napätie vo vzťahu medzi rodičmi s výlučnou starostlivosťou je zjavné z hodnotenia ich spokojnosti s rodičovskou starostlivosťou. 87,6 % matiek s výlučnou starostlivosťou je „veľmi spokojných/spokojných“ s rodičovskou starostlivosťou, ale iba 27,9 % zodpovedajúcich otcov s právom kontaktu. 3,5 % starajúcich sa matiek s výlučnou starostlivosťou je „nespokojných/veľmi nespokojných“ a 48,5 % zodpovedajúcich otcov s právom kontaktu. U rodičov so striedavou starostlivosťou je 48,6 % starajúcich sa matiek „veľmi spokojných/spokojných“ s rodičovskou starostlivosťou a 61,7 % zodpovedajúcich otcov s právom kontaktu. 26,5 % starajúcich sa matiek so striedavou starostlivosťou je „nespokojných/veľmi nespokojných“ s rodičovskou starostlivosťou a 15,2 % zodpovedajúcich otcov s právom kontaktu. Záver z tohto je, že striedavá starostlivosť sa javí ako vhodnejšia než výlučná starostlivosť, pretože vo väčšine prípadov dokáže:

- pozitívne ovplyvniť komunikáciu, spoluprácu a vzájomnú výmenu informácií rodičov o ich deťoch,
- udržať a podporovať kontakt detí s oboma rodičmi (ďalšími osobami s právom kontaktu, prarodičmi) a tým prospieva záujmom dieťaťa,
- obmedzovať úroveň sporu medzi rodičmi a zamedzovať súdnym sporom,
- obmedziť ujmu dieťaťa pri odlúčení a rozvode,
- zlepšiť motiváciu rodičov k samostatnému usporiadaniu sporov,
- dodržiavať finančne uspokojivé riešenie výživného. (Proksch, 2002).

Jan Piet de Man si položil otázku, či budú priame porovnania striedavej a výlučnej výchovy potvrdzovať závery, ku ktorým sa dospelo štúdiami, ktoré boli vykonané oddelene pre striedavú a výlučnú starostlivosť. Tu sú niektoré zistenia:

- chlapci žijúci v striedavej výchove sú pri rozvode a konfliktoch rodičov menej ošetrovaní ako chlapci žijúci vo výlučnej výchove,
- hlavnou prednosťou striedavej výchovy je, že riziko neúspechu je nižšie a tým sa zaručuje deťom viac pozitívnej skúsenosti po rozvode,
- matky so striedavou výchovou majú s bývalým manželom skúsenosť, že je chápatelný a pomáha im,
- otcovia so striedavou výchovou sa cítia po rozvode viac zapojení do otcovskej roly ako otcovia, ktorí môžu deti len navštevovať,
- matky so striedavou starostlivosťou pociťujú starostlivosť o deti menej ako záťaž a sú spokojnejšie s vplyvom, ktorý majú na deti,
- deti v striedavej výchove lepšie vyjadrujú svoje pocity, ako kladné, tak aj záporné a menej snívajú o znovuzjednotení rodiny,
- spokojnosť so striedavou výchovou vyjadrilo vyššie percento (67 % až 84 %) starajúcich sa rodičov a ich detí, dôvod rodičov bol, že sa deti pozitívne prispôbili stavu po rozvode a dôvod detí, že sa napätie medzi rodičmi znížilo, ale v jednom dôvode sa zhodli: pokračujúce rodičovstvo,
- otcovia so striedavou výchovou boli všeobecne spokojnejší ako otcovia s výlučnou výchovou,
- ženy so striedavou výchovou mali menej problémov s platením výživného od otcov ako ženy s výlučnou starostlivosťou,
- rodičia so striedavou starostlivosťou majú menej konfliktov s bývalým partnerom,
- rodičia s dieťaťom vo výlučnej starostlivosti uvádzajú, že majú často pocit preťaženia v súvislosti so starostlivosťou, že nemajú koho požiadať o radu a nemajú voľný čas. (In Striedavá starostlivosť na Slovensku).

2.3 NÓRSKA ŠTÚDIA O STRIEDAVEJ VÝCHOVE

Oslo, 25.1.2007 – tlačová správa nórskej vlády (Barne-og Likestillingsdepartementet) Nórska ministerka pre záležitosti detí a rovnoprávnosť Karita Bekkemellem prezentovala výsledky jednej z najväčších empirických štúdií v celej Európe na tému striedavej výchovy, ktorá bola vykonaná v Nórsku. Podľa výsledkov deti aj rodičia majú veľmi pozitívne skúsenosti so striedavou výchovou. Rodičia, ktorí sa v čase spolužitia približne rovnako starali o dieťa, majú väčšiu tendenciu vybrať si po rozvode striedavú výchovu. Výsledky dokazujú, že spoločná starostlivosť o dieťa znižuje konflikty medzi rodičmi a zaisťuje deťom dobrý kontakt s oboma rodičmi aj po rozvoде. Štúdiu vykonal nórsky inštitút pre výskum spoločnosti (Institutt for samfunnsforskning – ISF), zúčastnilo sa jej 527 rodičov a časť štúdie sa ďalej venovala rozhovoru so 42 deťmi vo veku od 8 do 18 rokov. Deti jednoznačne odpovedali, že si prajú mať dve bydliská, aby mali bližší kontakt s oboma rodičmi a nespôsobuje im to žiadne problémy.

Prezentácia štúdie pri jej predávaní nórskeho Ministerstvu pre dieťa a rovnoprávnosť – Kristin Skjorsten, ISF.

O výsledkoch prieskumu medzi rodičmi a na základe rozhovorov s deťmi vznikla kniha *Delt bosted for barn* (Delené bývanie detí).

V prvej časti knihy sa píše o skúsenostiach rodičov so striedavou výchovou. Rodičia boli do výskumu vybraní na základe registru nórskeho sociálneho zaistenia, na základe delenia sociálneho poistenia na dieťa. Vybratých bolo 965 rodičov a z nich sa zúčastnilo prieskumu 55 %.

V druhej časti sa uvádzajú skúsenosti detí so striedavou výchovou na základe rozhovorov so 42 deťmi vo veku 8 – 18 rokov. Celkovo 17 chlapcov a 25 dievčat bolo vybraných podľa škôl.

Aké sú skúsenosti rodičov a detí so striedavou výchovou? Štyria z piatich rodičov majú názor, že striedavá výchova funguje dobre s ohľadom na dieťa a rovnaký počet je názoru, že striedavá výchova funguje dobre aj pre samotných rodičov. Väčšina rodičov je spokojná so spoluprácou s druhým rodičom a len 12 % uviedlo, že spolupráca s druhým rodičom je špatná, alebo že spolupráca neexistuje. 67 % rodičov má spolu kontakt najmenej raz týždenne a väčšina má kontakt s dieťaťom aj keď sa dieťa nachádza u druhého rodiča, ktorý je v rámci striedavej výchovy na rade. Školské aktivity dieťaťa sleduje 84 % oboch rodičov a voľnočasové aktivity sleduje 74 %. Ďalej sa zistilo, že 48 %

rodičov má od seba bydlisko vo vzdialenosti ktorú môže dieťa prejsť pešo, 45 % býva od seba do pol hodiny jazdy autom alebo iným dopravným prostriedkom a len málo rodičov býva od seba ďalej ako je tu uvedené.

Okrem toho, že by vzdialenosť medzi rodičmi nemala byť príliš veľká, striedavá výchova vyžaduje, aby mali obaja rodičia bydlisko odpovedajúce požiadavkám dieťaťa. Rodičia, ktorí sa zúčastnili výskumu, mali väčšinou veľmi dobré bývanie, hlavne tí, čo bývajú s novým partnerom. Viac ako polovica týchto rodičov býva vo veľkom rodinnom dome. Z tých čo bývajú bez nového partnera mali otcovia väčšie domy ako matky, 64 % otcov žijúcich sami býva vo veľkom rodinnom dome oproti 29 % matiek bez partnera. Vzniká dojem, že obaja rodičia kladú dôraz aby domáce zázemie poskytlo najlepšie predpoklady pre život dieťaťa vo dvoch domovoch.

45 % rodičov so striedavou výchovou má nového manžela/manželku alebo partnera/partnerku. Polovica z nich má vlastné dieťa/deti do 18 rokov. Tretina rodičov s novým partnerom má s ním aj spoločné dieťa. Pre niektoré deti je nová rodina pozitívnym zážitkom, iné berú nevlastných rodičov a súrodencov ako záťaž a majú pocit, že im vlastní rodičia nevenujú dostatočnú pozornosť.

Prevažná väčšina rodičov a detí z výskumu zvládla vytvoriť dobré domovy pre deti. Tri štvrtiny rodičov má spolu priateľský vzťah, výborne spolupracujú a sú často v kontakte. Rodičia so striedavou výchovou, na rozdiel od iných rodičov po rozvode, majú častejšie rozdelenú starostlivosť o dieťa rovnako ako keď žili spolu.

Aj keď väčšina rodičov spolupracuje pri starostlivosti o dieťa, ukázalo sa že 27 % rodičov má konfliktný vzťah. Tieto konflikty vznikli počas spolužitia rodičov alebo pri rozvode a od vtedy pretrvávajú. Viac ako polovica týchto rodičov je toho názoru, že deti týmito konfliktami trpia. Aj v rozhovoroch deti hovorili o rodičoch ktorí spolu nehovoria. Ak medzi rodičmi pretrvávali konflikty, bolo pozorované, že pozornosť dieťaťa bola otočená smerom, že striedavá výchova je spravodlivým usporiadaním pre oboch rodičov, že by striedavá starostlivosť mala fungovať a mali k tomu aktívny prístup, aj keď sa tieto deti nachádzali v roli sprostredkovateľov medzi rodičmi.

Aj keď väčšina detí žije spokojne vo dvoch bydliskách, nájdú sa aj také, pre ktoré bol prechod do rodiny s rozdeleným bývaním zmenou, s ktorou sa nevyrovnali. Prania dieťaťa sa taktiež môžu meniť v procese dospievania. Je dôležité, aby rodičia tieto signály od detí zachytávali a boli ochotní upraviť usporiadanie bývania. Medzi rodičmi a takisto medzi deťmi vyšlo najavo, že súrodenec dieťaťa môže mať iné prania či potreby a 25 %

rodičov, ktorí praktizujú striedavú výchovu pre viac ako jedno dieťa, zvažili rozdielne riešenia pre každého zo súrodencov. Prieskum ďalej ukázal, že 13 % rodičov časom zmenilo dvojité bydlisko dieťaťa na bývanie u jedného z rodičov z dôvodu, že to tak dieťa chcelo.

Z prieskumu možno vyvodiť, že striedavá výchova môže dobre fungovať pre veľký počet detí, ale nie je podklad pre to, že striedavá výchova bude fungovať vo všetkých prípadoch alebo vo väčšine.

Podmienkou aby striedavá výchova dobre fungovala je:

- dobrá spolupráca rodičov (pri výchove dieťaťa)
 - deti si prajú takúto starostlivosť a cítia sa spokojne v oboch domovoch
 - blízkosť oboch domovov
 - deti majú miesto v každej rodine, sú súčasťou oboch domovov a sú v nich uznávané
 - obaja rodičia sa zaujímajú o činnosť dieťaťa v škole a vo voľnom čase
 - otvorenosť rodičov zmeniť usporiadanie ak sa zmenia prania a potreby dieťaťa.
- (Spravedlivosť deťom).

Na základe výsledkov a záverov z rôznych svetových výskumov a štúdií sme sa rozhodli uskutočniť náš vlastný výskum na túto tému. Výskumom sme sa snažili zistiť aký vplyv má striedavá osobná starostlivosť o maloleté dieťa na členov rodiny po rozvode. Predpokladali sme, že našim výskumom sa potvrdia pozitíva striedavej osobnej starostlivosti prezentované vo svete. Tento typ starostlivosti o dieťa po rozvode je u nás v podstate novinkou a aj to nás motivovalo k tomu, aby sme porovnali subjektívne názory rozvedených rodičov na Slovensku a v Čechách s poznatkami zo sveta. Zaujímalo nás, či aj výsledky nášho výskumu budú hodnotiť striedavú osobnú starostlivosť pozitívne a v ktorých smeroch sa zhodujú s názormi zo sveta. Táto téma je celospoločenským javom a je stále aktuálnejšia, nakoľko to, v akom vzťahu so svojimi rodičmi dieťa vyrastá má veľký vplyv na jeho duševný vývoj. Za to, že sa rodičia rozvádajú dieťa nemôže a nemalo by ho to ovplyvniť pri dospievaní. Ako tvrdí El'ková a Derevjaníková (2013, s. 88-89) „*striedavá osobná starostlivosť vyžaduje od rodičov nadradiť záujem dieťaťa nad uspokojením z možnosti ponížiť, potrebať druhého rodiča.*“

3 METÓDY A PRIESKUM

Rozhodli sme sa realizovať kvantitatívny výskum, kde sme stanovili hypotézy a tie sme prostredníctvom Chí - kvadrátového testu podrobili štatistickému testovaniu.

Výskumný problém

Má striedavá osobná starostlivosť pozitívny vplyv na maloleté dieťa a na členov rodiny po rozvode? Ktoré ukazovatele tomu nasvedčujú? Hlavným cieľom nášho výskumu bolo zistiť a porovnať, ako vplýva rozvod na dieťa a členov rodiny v situácii, keď bolo po rozvode dieťa zverené do striedavej osobnej starostlivosti a keď bolo zverené do starostlivosti jedného z rodičov.

Hlavná hypotéza

Členovia rodiny s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú mať po rozvode medzi sebou lepšie vzťahy ako členovia rodiny, kde bolo maloleté dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov.

Stanovenie hypotéz

Stanovili sme šesť výskumných hypotéz a ku každej dve pracovné hypotézy:

H1: Budú existovať signifikantné rozdiely v kvalite vzťahu dieťaťa s jeho biologickými rodičmi pri zverení dieťaťa po rozvode do striedavej osobnej starostlivosti a zverení dieťaťa do starostlivosti jedného z rodičov.

Pracovné hypotézy:

H1(1): Rodičia po rozvode so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť svoj vzťah s dieťaťom lepšie ako rodičia po rozvode so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

H1(2): Rodičia po rozvode so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť vzťah druhého biologického rodiča s dieťaťom lepšie ako rodičia po rozvode so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

H2: Budú existovať signifikantné rozdiely v tom, ako budú spolu vychádzať po rozvode rodičia dieťaťa s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou a rodičia, kde bolo dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov.

Pracovné hypotézy:

H2(1): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť komunikáciu medzi sebou po rozvode lepšie ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H2(2): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť spoluprácu medzi sebou po rozvode lepšie ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H3: Budú existovať signifikantné rozdiely vo vplyve rodičov na dieťa po rozvode pri nariadenej striedavej osobnej starostlivosti o dieťa a pri zverení dieťaťa do starostlivosti jedného z rodičov.

Pracovné hypotézy:

H3(1): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú spokojnejší s možnosťou stretávať sa so svojim dieťaťom po rozvode ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H3(2): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú spokojnejší s možnosťou vychovávať svoje dieťa po rozvode ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H4: Budú existovať signifikantné rozdiely pri zvládaní rozvodu dieťaťom zvereným do striedavej osobnej starostlivosti a dieťaťom zvereným do starostlivosti jedného z rodičov.

Pracovné hypotézy:

H4(1): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť lepšie to, ako ich dieťa zvláda, že jeho rodičia nežijú po rozvode spolu ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H4(2): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť vplyv rozvodu na kvalitu života ich maloletého dieťaťa lepšie ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H5: Budú existovať signifikantné rozdiely pri zvládaní rozvodu u rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o dieťa a tam, kde bolo dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov.

Pracovné hypotézy:

H5(1): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť vplyv rozvodu na kvalitu svojho života lepšie ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H5(2): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť vplyv rozvodu na kvalitu života druhého rodiča lepšie ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H6: Budú existovať signifikantné rozdiely vo výskyte konfliktov medzi rodičmi po rozvode u rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o dieťa a tam, kde bolo dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov.

Pracovné hypotézy:

H6(1): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú mať po rozvode medzi sebou konflikty pretrvávajúce zo vzájomného spolužitia menej často ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H6(2): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú mať po rozvode medzi sebou nové konflikty menej často ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

Závislé premenné nášho výskumu:

- kontakt dieťaťa s oboma rodičmi
- komunikácia medzi rodičmi
- spolupráca medzi rodičmi
- stretávanie sa dieťaťa s rodičmi
- vychovávanie dieťaťa rodičmi
- zvládanie rozvodu u dieťaťa
- zvládanie rozvodu u rodiča
- pretrvávajúce konflikty
- nové konflikty

Nezávislé premenné:

- rodič po rozvode s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa
- rodič po rozvode so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa

Výskumný súbor

Výskumnú vzorku tvorili občania Slovenskej republiky a Českej republiky, ktorí sú rozvedenými rodičmi aspoň jedného dieťaťa, ktoré bolo zverené do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, alebo do osobnej starostlivosti jedného z rodičov.

Výskumný nástroj

Výskum sa konal od 02.01.2015 do 02.02.2015. Použili sme nami vytvorený dotazník, ktorý obsahoval štyri povinné otázky na zistenie demografických údajov respondentov a dvanásť nepovinných uzatvorených otázok na päť stupňovej Likertovej škále s hodnotami od 1 veľmi zlá po 5 veľmi dobrá (veľmi nespokojný/á – veľmi spokojný/á, alebo nikdy – stále). Podľa Orendáča a Vrankovej (2013) sú výhodami dotazníka anonymita, viac času na jeho vyplnenie, kontakt na veľké vzdialenosti, veľké množstvo respondentov a ľahké spracovanie. Naopak nevýhodami sú, že sa nedá zaručiť vyplnenie dotazníka samotným respondentom, nízka návratnosť, pri nezrozumiteľnosti sa nemá respondent koho opýtať, chýba flexibilita a obmedzená možnosť odpovedí.

Náš dotazník bol vytvorený v elektronickej forme a bol distribuovaný prostredníctvom internetu na slovenské a české stránky, združenia, organizácie a skupiny, kde sa predpokladal kontakt na respondentov vhodných pre náš výskum. Túto formu distribúcie sme zvolili z dôvodu zachovania anonymity a zároveň získania dostatku vierohodne vyplnených dotazníkov pre kvantitatívny výskum, nakoľko v možnostiach jedného výskumníka nebolo inak možné získať dostatok kontaktov, napr. na rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa. Vrátilo sa nám 145 dotazníkov, z toho 134 vyplnených kompletne.

4 VÝSLEDKY

Nášho výskumu sa zúčastnilo 145 respondentov. Respondentov sme rozdelili na rozvedených rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o dieťa (SOS), rozvedených rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti (OS) a bez zverenieho dieťaťa (BZD). Odpovede na otázky zo získaných dotazníkov sme zapísali do jednotlivých tabuliek podľa otázok.

Tabuľka 3: Otázka č. 1 – Pohlavie

	Počet mužov	Počet žien	Spolu
SOS	27	11	38
OS	4	39	43
BZD	62	2	64
Spolu	93	52	145

Tabuľka 4: Otázka č. 2 – Občianstvo

	Slovenská republika	Česká republika	Spolu
SOS	19	19	38
OS	34	9	43
BZD	22	42	64
Spolu	75	70	145

Tabuľka 5: Otázka č. 3 – Najvyššie dosiahnuté vzdelanie

	Základné	Stredoškolské bez maturity	Stredoškolské s maturitou	Vysokoškolské	Spolu
SOS	3	3	9	23	38
OS	1	5	17	20	43
BZD	1	9	27	27	64
Spolu	5	17	53	70	145

Tabuľka 6: Otázka č. 4 – Rodinný stav

	SOS	OS	BZD	Spolu
Počet	38	43	64	145

Tabuľka 7: Otázka č. 5 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu vzťahu Vášho dieťaťa s Vami ako jeho biologickým rodičom po rozvode?

	Veľmi zlá	Zlá	Ani zlá, ani dobrá	Dobrá	Veľmi dobrá	Spolu
SOS	1	0	2	9	26	38
OS	0	1	2	11	29	43
BZD	11	9	11	17	15	63
Spolu	12	10	15	37	70	144

Tabuľka 8: Otázka č. 6 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu vzťahu Vášho dieťaťa s jeho druhým biologickým rodičom po rozvode?

	Veľmi zlá	Zlá	Ani zlá, ani dobrá	Dobrá	Veľmi dobrá	Spolu
SOS	1	3	5	12	17	38
OS	4	5	12	13	9	43
BZD	8	5	15	16	19	63
Spolu	13	13	32	41	45	144

Tabuľka 9: Otázka č. 7 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu komunikácie medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa po rozvode?

	Veľmi zlá	Zlá	Ani zlá, ani dobrá	Dobrá	Veľmi dobrá	Spolu
SOS	5	7	11	13	2	38
OS	9	7	9	13	5	43
BZD	36	14	8	4	2	64
Spolu	50	28	28	30	9	145

Tabuľka 10: Otázka č. 8 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu spolupráce medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa po rozvode?

	Veľmi zlá	Zlá	Ani zlá, ani dobrá	Dobrá	Veľmi dobrá	Spolu
SOS	6	2	12	15	2	37
OS	8	7	13	11	4	43
BZD	36	11	10	4	2	63
Spolu	50	20	35	30	8	143

Tabuľka 11: Otázka č. 9 - Ako by ste zhodnotil/a spokojnosť s množstvom možností stretávať sa s Vaším dieťaťom po rozvode?

	Veľmi nespokojný/á	Nespokojný/á	Ani spokojný/á, ani nespokojný/á	Spokojný/á	Veľmi spokojný/á	Spolu
SOS	4	3	3	16	12	38
OS	3	4	0	18	17	42
BZD	33	16	4	5	4	62
Spolu	40	23	7	39	33	142

Tabuľka 12: Otázka č. 10 - Ako by ste zhodnotil/a spokojnosť s množstvom možností vychovávať Vaše dieťa po rozvode?

	Veľmi nespokojný/á	Nespokojný/á	Ani spokojný/á, ani nespokojný/á	Spokojný/á	Veľmi spokojný/á	Spolu
SOS	4	4	1	18	10	37
OS	0	2	5	15	21	43
BZD	33	9	12	7	2	63
Spolu	37	15	18	40	33	143

Tabuľka 13: Otázka č. 11 - Ako podľa Vás zvláda Vaše dieťa to, že jeho rodičia po rozvode nežijú spolu?

	Veľmi zle	Zle	Ani zle, ani dobre	Dobre	Veľmi dobre	Spolu
SOS	1	5	4	18	10	38
OS	0	4	8	12	19	43
BZD	4	21	22	12	4	63
Spolu	5	30	34	42	33	144

Tabuľka 14: Otázka č. 12 - Ako podľa Vás vplýval rozvod na kvalitu života Vášho dieťaťa?

	Veľmi zle	Zle	Ani zle, ani dobre	Dobre	Veľmi dobre	Spolu
SOS	4	7	16	6	4	37
OS	4	7	16	10	6	43
BZD	10	29	21	2	1	63
Spolu	18	43	53	18	11	143

Tabuľka 15: Otázka č. 13 - Aký vplyv mal podľa Vás rozvod na kvalitu Vášho života?

	Veľmi zlý	Zlý	Ani zlý, ani dobrý	Dobrý	Veľmi dobrý	Spolu
SOS	3	5	6	16	8	38
OS	2	3	8	13	14	40
BZD	15	15	17	7	9	63
Spolu	20	23	31	36	31	141

Tabuľka 16: Otázka č. 14 - Aký vplyv mal podľa Vás rozvod na kvalitu života druhého biologického rodiča dieťaťa?

	Veľmi zlý	Zlý	Ani zlý, ani dobrý	Dobrý	Veľmi dobrý	Spolu
SOS	2	8	12	13	2	37
OS	1	9	16	11	5	42
BZD	4	14	29	13	3	63
Spolu	7	31	57	37	10	142

Tabuľka 17: Otázka č. 15 - Ako často po rozvode riešite s druhým biologickým rodičom dieťaťa konflikty pretrvávajúce z Vášho spolužitia?

	Nikdy	Zriedka	Celkom často	Veľmi často	Stále	Spolu
SOS	17	17	4	0	0	38
OS	16	17	3	4	3	43
BZD	24	18	9	4	8	63
Spolu	57	52	16	8	11	144

Tabuľka 18: Otázka č. 16 - Ako často sa po rozvode vyskytujú nové konflikty medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa?

	Nikdy	Zriedka	Celkom často	Veľmi často	Stále	Spolu
SOS	7	22	7	2	0	38
OS	12	17	7	2	4	42
BZD	7	14	18	11	14	64
Spolu	26	53	32	15	18	144

4.1 OVERENIE HYPOTÉZ

Pre vyhodnotenie našich hypotéz bolo potrebné správne rozdelenie respondentov a ich odpovedí z dotazníka. Respondentov sme rozdelili do dvoch kategórií, a to na rozvedených rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o dieťa (SOS) a rozvedených rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti spolu s rodičmi bez zvereného dieťaťa (OSaBZD). Pri odpovediach mali respondenti na výber päť možností a my sme tieto odpovede zlúčili do dvoch možností nasledovne:

- **zle** (hodnoty 1 – veľmi zlý/á/e, 2 - zlý/á/e a 3 – ani zlý/á/e, ani dobrý/á/e) a **dobre** (hodnoty 4 – dobrý/á/e a 5 – veľmi dobrý/á/e)
- **nespokojný** (hodnoty 1 – veľmi nespokojný/á, 2 – nespokojný/á a 3 ani spokojný/á, ani nespokojný/á) a **spokojný** (hodnoty 4 - spokojný/á a 5 - veľmi spokojný/á)
- **zriedka** (hodnoty 1 – nikdy a 2 – zriedka) a **často** (hodnoty 3 – celkom často, 4 – veľmi často a 5 – stále)

Pre vyhodnotenie našich hypotéz sme použili Chí - kvadrátový test, používaný na testovanie nominálnych premenných, kde sa testuje rozdiel medzi nameranými početnosťami O a očakávanými početnosťami E, za predpokladu, že by platila nulová hypotéza.

$$\chi^2 = \sum \frac{(O - E)^2}{E}$$

Pri teste sme zvolili hladinu signifikancie 5 % ($\alpha = 0,05$), čiže vypočítanú hladinu signifikancie p sme porovnávali so zvolenou hladinou 0,05. Ak je vypočítaná signifikancia menšia ako 0,05, tak prijímame alternatívnu hypotézu a zamietame nulovú. Pokiaľ je vyššia než 0,05, alternatívna hypotéza sa nepotvrdí a nemôžeme zamietnuť nulovú hypotézu.

Na výpočet sme použili online kalkulátor na výpočet chí – kvadrátu voľne dostupný na internetovej adrese <http://www.socscistatistics.com/tests/chisquare/default2.aspx>.

Hypotéza č. 1 *Budú existovať signifikantné rozdiely v kvalite vzťahu dieťaťa s jeho biologickými rodičmi pri zverení dieťaťa po rozvode do striedavej osobnej starostlivosti a zverení dieťaťa do starostlivosti jedného z rodičov.*

Alternatívna hypotéza H1(1) a nulová hypotéza H0(1) k hypotéze č. 1:

H1(1): Rodičia po rozvode so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť svoj vzťah s dieťaťom lepšie ako rodičia po rozvode so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

H0(1): Nebude rozdiel v hodnotení svojho vzťahu s dieťaťom po rozvode u rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a u rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Tabuľka 19: Vyhodnotenie otázky č. 5 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu vzťahu Vášho dieťaťa s Vami ako jeho biologickým rodičom po rozvode?

	Zlá 1-3	Dobrá 4-5	Spolu
SOS	3	35	38
OSaBZD	34	72	106
Spolu	37	107	144

Vyšla nám hodnota $p = 0,003424$.

Vypočítaná hladina signifikancie je nižšia ako 0,05, čiže hypotézu H1(1) prijímame pre indikátor „vzťah rodiča s dieťaťom“ a konštatujeme, že rodičia po rozvode so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa hodnotia svoj vzťah s dieťaťom lepšie ako rodičia po rozvode so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Druhá alternatívna hypotéza H1(2) a nulová hypotéza H0(2):

H1(2): Rodičia po rozvode so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť vzťah druhého biologického rodiča s dieťaťom lepšie ako rodičia po rozvode so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

H0(2): Nebude rozdiel v hodnotení vzťahu druhého biologického rodiča s dieťaťom po rozvode u rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a u rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Tabuľka 20: Vyhodnotenie otázky č. 6 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu vzťahu Vášho dieťaťa s jeho druhým biologickým rodičom po rozvode?

	Zlá 1-3	Dobrá 4-5	Spolu
SOS	9	29	38
OSaBZD	49	57	106
Spolu	58	86	144

p = 0,015063

Hypotézu H1(2) prijímame pre indikátor „vzťah druhého rodiča s dieťaťom“ a konštatujeme, že rodičia po rozvode so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa hodnotia vzťah druhého biologického rodiča s dieťaťom lepšie ako rodičia po rozvode so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Hypotéza č. 2: *Budú existovať signifikantné rozdiely v tom, ako budú spolu vychádzať po rozvode rodičia dieťaťa s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou a rodičia, kde bolo dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov.*

Alternatívna hypotéza H2(1) a nulová hypotéza H0(1) k hypotéze č. 2:

H2(1): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť komunikáciu medzi sebou po rozvode lepšie ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H0(1): Nebude rozdiel v hodnotení komunikácie medzi rodičmi po rozvode u rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a u rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Tabuľka 21: Vyhodnotenie otázky č. 7 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu komunikácie medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa po rozvode?

	Zlá 1-3	Dobrá 4-5	Spolu
SOS	23	15	38
OSaBZD	83	24	107
Spolu	106	39	145

p = 0,041811

Hypotézu H2(1) prijímame pre indikátor „komunikácia medzi rodičmi“ a konštatujeme, že rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa hodnotia komunikáciu medzi sebou po rozvode lepšie ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

Druhá alternatívna hypotéza H2(2) a nulová hypotéza H0(2):

H2(2): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť spoluprácu medzi sebou po rozvode lepšie ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H0(2): Nebude rozdiel v hodnotení spolupráce medzi rodičmi po rozvode u rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a u rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Tabuľka 22: Vyhodnotenie otázky č. 8 - Ako by ste zhodnotil/a kvalitu spolupráce medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa po rozvode?

	Zlá 1-3	Dobrá 4-5	Spolu
SOS	20	17	37
OSaBZD	85	21	106
Spolu	105	38	143

p = 0,001945

Hypotézu H2(2) prijímame pre indikátor „spolupráca medzi rodičmi“ a konštatujeme, že rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa hodnotia spoluprácu medzi sebou po rozvode lepšie ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

Hypotéza č. 3: *Budú existovať signifikantné rozdiely vo vplyve rodičov na dieťa po rozvode pri nariadenej striedavej osobnej starostlivosti o dieťa a pri zverení dieťaťa do starostlivosti jedného z rodičov.*

Alternatívna hypotéza H3(1) a nulová hypotéza H0(1) k hypotéze č. 3:

H3(1): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú spokojnejší s možnosťou stretávať sa so svojim dieťaťom po rozvode ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H0(1): Nebude rozdiel v spokojnosti s možnosťou stretávať sa so svojim dieťaťom po rozvode u rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a u rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Tabuľka 23: Vyhodnotenie otázky č. 9 - Ako by ste zhodnotil/a spokojnosť s množstvom možností stretávať sa s Vaším dieťaťom po rozvode?

	Nespokojný 1-3	Spokojný 4-5	Spolu
SOS	10	28	38
OSaBZD	60	44	104
Spolu	70	72	142

p = 0,00093

Hypotézu H3(1) prijímame pre indikátor „stretávanie sa rodiča s dieťaťom“ a konštatujeme, že rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa sú spokojnejší s možnosťou stretávať sa so svojim dieťaťom po rozvode ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

Druhá alternatívna hypotéza H3(2) a nulová hypotéza H0(2):

H3(2): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú spokojnejší s možnosťou vychovávať svoje dieťa po rozvode ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H0(2): Nebude rozdiel v spokojnosti s možnosťou vychovávať svoje dieťa po rozvode u rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a u rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Tabuľka 24: Vyhodnotenie otázky č. 10 - Ako by ste zhodnotil/a spokojnosť s množstvom možností vychovávať Vaše dieťa po rozvode?

	Nespokojný 1-3	Spokojný 4-5	Spolu
SOS	9	28	37
OSaBZD	61	45	106
Spolu	70	73	143

p = 0,0005

Hypotézu H3(2) prijímame pre indikátor „vychovávanie dieťaťa rodičom“ a konštatujeme, že rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa sú spokojnejší s možnosťou vychovávať svoje dieťa po rozvode ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

Hypotéza č. 4: *Budú existovať signifikantné rozdiely pri zvládaní rozvodu dieťaťom zvereným do striedavej osobnej starostlivosti a dieťaťom zvereným do starostlivosti jedného z rodičov.*

Alternatívna hypotéza H4(1) a nulová hypotéza H0(1) k hypotéze č. 4:

H4(1): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť lepšie to, ako ich dieťa zvláda, že jeho rodičia nežijú po rozvode spolu ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H0(1): Nebude rozdiel v hodnotení rodičov ako ich dieťa zvláda, že jeho rodičia nežijú po rozvode spolu, u rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a u rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Tabuľka 25: Vyhodnotenie otázky č. 11 - Ako podľa Vás zvláda Vaše dieťa to, že jeho rodičia po rozvode nežijú spolu?

	Zle 1-3	Dobre 4-5	Spolu
SOS	10	28	38
OSaBZD	59	47	106
Spolu	69	75	144

p = 0,001892

Hypotézu H4(1) prijímame pre indikátor „oddelené žitie rodičov“ a konštatujeme, že rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa hodnotia lepšie ako ich dieťa zvláda, že jeho rodičia nežijú po rozvode spolu ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

Druhá alternatívna hypotéza H4(2) a nulová hypotéza H0(2):

H4(2): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť vplyv rozvodu na kvalitu života ich maloletého dieťaťa lepšie ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H0(2): Nebude rozdiel v hodnotení vplyvu rozvodu na kvalitu života maloletého dieťaťa po rozvode u rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a u rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Tabuľka 26: Vyhodnotenie otázky č. 12 - Ako podľa Vás vplýval rozvod na kvalitu života Vášho dieťaťa?

	Zle 1-3	Dobre 4-5	Spolu
SOS	27	10	37
OSaBZD	87	19	106
Spolu	114	29	143

Vyšla nám hodnota **p = 0,235788**.

Vypočítaná hladina signifikancie je vyššia ako 0,05, čiže hypotézu H4(2) zamietame pre indikátor „vplyv rozvodu na kvalitu života dieťaťa“ a konštatujeme, že nie je rozdiel v hodnotení vplyvu rozvodu na kvalitu života maloletého dieťaťa po rozvode u rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a u rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Hypotéza č. 5: *Budú existovať signifikantné rozdiely pri zvládaní rozvodu u rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o dieťa a tam, kde bolo dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov.*

Alternatívna hypotéza H5(1) a nulová hypotéza H0(1) k hypotéze č. 5:

H5(1): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť vplyv rozvodu na kvalitu svojho života lepšie ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H0(1): Nebude rozdiel v hodnotení vplyvu rozvodu na kvalitu svojho života u rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a u rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Tabuľka 27: Vyhodnotenie otázky č. 13 - Aký vplyv mal podľa Vás rozvod na kvalitu Vášho života?

	Zlý 1-3	Dobrá 4-5	Spolu
SOS	14	24	38
OSaBZD	60	43	103
Spolu	74	67	141

p = 0,023892

Hypotézu H5(1) prijímame pre indikátor „vplyv rozvodu na kvalitu života rodiča“ a konštatujeme, že rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa hodnotia vplyv rozvodu na kvalitu svojho života lepšie ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

Druhá alternatívna hypotéza H5(2) a nulová hypotéza H0(2):

H5(2): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú hodnotiť vplyv rozvodu na kvalitu života druhého rodiča lepšie ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H0(2): Nebude rozdiel v hodnotení vplyvu rozvodu na kvalitu života druhého rodiča po rozvode u rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Tabuľka 28: Vyhodnotenie otázky č. 14 - Aký vplyv mal podľa Vás rozvod na kvalitu života druhého biologického rodiča dieťaťa?

	Zlý 1-3	Dobrá 4-5	Spolu
SOS	22	15	37
OSaBZD	73	32	105
Spolu	95	47	142

p = 0,263267

Vypočítaná hladina signifikancie je vyššia ako 0,05, čiže hypotézu H5(2) zamietame pre indikátor „vplyv rozvodu na kvalitu života druhého rodiča“ a konštatujeme, že nie je rozdiel v hodnotení vplyvu rozvodu na kvalitu života druhého rodiča po rozvode u rodičov

so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Hypotéza č. 6: *Budú existovať významné rozdiely vo výskyte konfliktov medzi rodičmi po rozvode u rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o dieťa a tam, kde bolo dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov.*

Alternatívna hypotéza H6(1) a nulová hypotéza H0(1) k hypotéze č. 6:

H6(1): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú mať po rozvode medzi sebou konflikty pretrvávajúce zo vzájomného spolužitia menej často ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H0(1): Nebude rozdiel v pretrvávajúcich konfliktoch zo vzájomného spolužitia po rozvode u rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a u rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Tabuľka 29: Vyhodnotenie otázky č. 15 - Ako často po rozvode riešite s druhým biologickým rodičom dieťaťa konflikty pretrvávajúce z Vášho spolužitia?

	Zriedka 1-2	Často 3-5	Spolu
SOS	34	4	38
OSaBZD	75	31	106
Spolu	109	35	144

p = 0,020992

Hypotézu H6(1) prijímame pre indikátor „pretrvávajúce konflikty rodičov“ a konštatujeme, že rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa majú po rozvode medzi sebou konflikty pretrvávajúce zo vzájomného spolužitia menej často ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

Druhá alternatívna hypotéza H6(2) a nulová hypotéza H0(2):

H6(2): Rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú mať po rozvode medzi sebou nové konflikty menej často ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

H0(2): Nebude rozdiel v nových konfliktoch po rozvode u rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a u rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti, alebo bez zvereného dieťaťa.

Tabuľka 30: Vyhodnotenie otázky č. 16 - Ako často sa po rozvode vyskytujú nové konflikty medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa?

	Zriedka 1-2	Často 3-5	Spolu
SOS	29	9	38
OSaBZD	50	56	106
Spolu	79	65	144

p = 0,001951

Hypotézu H6(2) prijímame pre indikátor „nové konflikty rodičov“ a konštatujeme, že rodičia so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa majú po rozvode medzi sebou nové konflikty menej často ako rodičia so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti a bez zvereného dieťaťa.

4.2 ZHRNUTIE VÝSLEDKOV

Väčšine indikátorov v našom výskume vykazovala pri hladine signifikancie 5% signifikantné rozdiely v prospech rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa. Tak ako uvádzame v tabuľke, na základe vyhodnotenia subjektívnych názorov rozvedených rodičov sa nám potvrdili výskumné hypotézy pri indikátoroch vzťah rodiča s dieťaťom, vzťah druhého rodiča s dieťaťom, komunikácia a spolupráca medzi rodičmi, stretávanie sa rodiča s dieťaťom, vychovávanie dieťaťa rodičom, oddelené žitie rodičov, vplyv rozvodu na kvalitu života rodiča, pretrvávajúce a nové konflikty rodičov. Pri indikátoroch vplyv rozvodu na kvalitu života dieťaťa a vplyv rozvodu na kvalitu života druhého rodiča sme nepreukázali v našom výskume existenciu signifikantných rozdielov.

Tabuľka 31: Zhrnutie výsledkov.

INDIKÁTOR	SIGNIFIKANCIA
Vzťah rodiča s dieťaťom	p = 0,003424
Vzťah druhého rodiča s dieťaťom	p = 0,015063
Komunikácia medzi rodičmi	p = 0,041811
Spolupráca medzi rodičmi	p = 0,001945
Stretávanie sa rodiča s dieťaťom	p = 0,00093
Vychovávanie dieťaťa rodičom	p = 0,0005
Oddelené žitie rodičov	p = 0,001892
Vplyv rozvodu na kvalitu života dieťaťa	p = 0,235788
Vplyv rozvodu na kvalitu života rodiča	p = 0,023892
Vplyv rozvodu na kvalitu života druhého rodiča	p = 0,263267
Pretrvávajúce konflikty rodičov	p = 0,020992
Nové konflikty rodičov	p = 0,001951

5 DISKUSIA

Naša hlavná hypotéza predpokladala, že členovia rodiny s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú mať po rozvode medzi sebou lepšie vzťahy ako členovia rodiny, kde bolo maloleté dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov. Pri našom výskume sme porovnávali subjektívne názory rozvedených rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa s názormi rozvedených rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti spolu s rodičmi bez zvereného dieťaťa. Použili sme metódu kvantitatívneho výskumu. Na získanie údajov od respondentov sme použili nami vytvorený dotazník (Príloha A). Výskumu sa zúčastnilo spolu 145 respondentov, z toho 75 zo Slovenska a 70 z Českej republiky (Tabuľka 4). Rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou bolo 38, rodičov so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti bolo 43 a rodičov bez zvereného dieťaťa 64 (Tabuľka 6).

Keď sa pozrieme bližšie na zastúpenie pohlaví medzi našimi respondentmi (Tabuľka 3), tak mužov bolo 93 a žien 52. Pri striedavej osobnej starostlivosti to bolo 27 mužov a 11 žien, pri osobnej starostlivosti 4 muži a 39 žien. Bez zvereného dieťaťa bolo 62 mužov a 2 ženy. Aj tu je vidno, že súdy preferujú pri zverení dieťaťa do osobnej starostlivosti viac matky ako otcov.

K našej hlavnej hypotéze sme stanovili šesť výskumných hypotéz a ku každej výskumnej dve pracovné hypotézy. Po vyhodnotení získaných údajov sme dospeli k nasledujúcim záverom.

Výskumná hypotéza H1: *Budú existovať významné rozdiely v kvalite vzťahu dieťaťa s jeho biologickými rodičmi pri zverení dieťaťa po rozvode do striedavej osobnej starostlivosti a zverení dieťaťa do starostlivosti jedného z rodičov.*

Hypotézu H1 sme overovali otázkami číslo 5 a 6 z nášho dotazníka. Otázka 5 pre pracovnú hypotézu H1(1) znela: „Ako by ste zhodnotil/a kvalitu vzťahu Vášho dieťaťa s Vami ako jeho biologickým rodičom po rozvode?“. Otázka 6 pre pracovnú hypotézu H1(2) mala znenie: „Ako by ste zhodnotil/a kvalitu vzťahu Vášho dieťaťa s jeho druhým biologickým rodičom po rozvode?“. Štatisticky významné rozdiely sme zistili pri oboch pracovných hypotézach. Na hladine stanovenej signifikancie 5% sme namerali pri H1(1) hodnotu $p = 0,003424$ a pri H1(2) hodnotu $p = 0,015063$. Z výsledkov nášho výskumu vyplýva, že rodičia s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o dieťa hodnotili kvalitu vzťahu svojho dieťaťa s nimi a s druhým biologickým rodičom lepšie. Pracovné

hypotézy H1(1) a H1(2) nám potvrdili výskumnú hypotézu H1. Môžeme konštatovať, že existujú signifikantné rozdiely v kvalite vzťahu dieťaťa s jeho biologickými rodičmi pri zverení dieťaťa po rozvode do striedavej osobnej starostlivosti a zverení dieťaťa do starostlivosti jedného z rodičov.

To, že spoločná starostlivosť o dieťa zaisťuje po rozvode deťom dobrý kontakt s oboma rodičmi preukázali aj výsledky výskumu prezentovaného v roku 2007, uskutočneného nórskeho inštitútom pre výskum spoločnosti.

Fula (2012) uvádza, že pre chlapcov z hľadiska rodových diferencií neprítomnosť otca znamená neprítomnosť rodiča stanovujúceho pravidlá a odovzdávajúceho dôležité rady pre život. Obranným mechanizmom chlapcov je znehodnotenie otca ako osoby a rodiča. Výsledkom býva strach z opakovania otcových chýb a vlastné pochybnosti o schopnosti realizovať rodičovskú rolu. Neprítomnosť otca u dievčat znamená neprítomnosť partnera obmedzujúceho prehnanú prítomnosť matky, ale aj samotu matky a stotožnenie sa s jej utrpením. U dievčat býva obranným mechanizmom idealizácia otca ako mýtickej a charismatickej postavy. Výsledkom prežitého rozvodu je u dievčat prevládajúca starosť a strach týkajúci sa intimity párového vzťahu a možnosti opustenia manželom.

Je dôležité, aby dieťa malo počas svojho dospievania kontakt s oboma rodičmi a mohlo tak spoznávať otcovskú aj materinskú rolu. Tieto poznatky bude následne počas dospelosti využívať pri výchove ďalšej generácie. Preto je pre dieťa nevyhnutné udržiavať kvalitný vzťah s oboma rodičmi aj po rozvode a z tohto hľadiska sa javí striedavá osobná starostlivosť ako vhodná voľba starostlivosti o dieťa po rozvode.

Podobne aj El'ková a Derevaníková (2013) považujú za najdôležitejší efekt inštitútu striedavej starostlivosti zrovnoprávnenie oboch rodičov a šancu dieťaťa tráviť detstvo rovnako v spoločnosti matky, ako aj otca.

Výskumná hypotéza H2: *Budú existovať signifikantné rozdiely v tom, ako budú spolu vychádzať po rozvode rodičia dieťaťa s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou a rodičia, kde bolo dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov.*

Tu sme takisto zistili pri oboch pracovných hypotézach štatisticky významné rozdiely. Hypotézu H2 sme overovali otázkami číslo 7 a 8 z nášho dotazníka. Pri H2(1), ku ktorej sme stanovili otázku 7: „Ako by ste zhodnotil/a kvalitu komunikácie medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa po rozvode?“, nám pri hladine signifikancie 0,05 vyšlo $p = 0,041811$ a pri H2(2), s ktorou súvisela otázka 8: „Ako by ste zhodnotil/a kvalitu

spolupráce medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa po rozvode?“), nám vyšlo $p = 0,001945$. Aj tu môžeme konštatovať, že existujú signifikantné rozdiely v tom, ako spolu vychádzajú po rozvode rodičia dieťaťa s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou a rodičia, kde bolo dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov. Z výsledkov nám vyplýva, že rodičia so zvereným dieťaťom do striedavej osobnej starostlivosti spolu komunikujú a hlavne spolupracujú lepšie.

Podobné výsledky v prospech rodičov so striedavou starostlivosťou sú prezentované aj vo výsledkoch nemeckého výskumu. Títo rodičia medzi sebou komunikujú a spolupracujú viac a aj lepšie a ich vzťahy sú konštruktívnejšie ako vzťahy medzi rodičmi s výlučnou starostlivosťou. (Proksch, 2002).

Fula (2012) tvrdí, že exmanželia by mali zachrániť svoje rodičovstvo aj za cenu veľkých ťažkostí a utrpenia, čoho podmienkou je akceptovať minulé vzájomnú príslušnosť k rovnakej rodine a svoju mieru zodpovednosti za zlyhanie manželstva. Exmanželia zachránia to dobré z ich vzťahu, udržiujú aspoň minimálnu úctu a pochopenie pre toho druhého, čo je základom pre realizáciu rodičovskej výchovnej spolupráce.

Podľa Gežovej (2007) je ideálne, keď ostane dieťaťu kladný vzťah voči obom rodičom. Ak majú rozvedení manželia neplnoleté deti, mali by medzi sebou neustále komunikovať a snažiť sa vychovávať ich spoločne, lebo aj po rozvode zostávajú rodičmi svojho dieťaťa a to znamená obrovskú zodpovednosť za jeho zdravý vývoj.

V prezentácii nórskej štúdie z roku 2007 sa uvádza, že väčšina rodičov so striedavou výchovou je spokojná so spoluprácou s druhým rodičom a len 12 % uviedlo, že spolupráca s druhým rodičom je špatná, alebo že spolupráca neexistuje. V našom výskume pri otázke o kvalite spolupráce medzi rodičmi (Tabuľka 10) zhodnotilo z 37 odpovedajúcich rodičov so striedavou osobnou starostlivosťou ich spoluprácu ako veľmi zlú alebo zlú 8, čo predstavuje približne 21,6 % a naopak ako veľmi dobrú alebo dobrú 17 z rodičov, čiže necelých 46 %. Pre zaujímavosť ako veľmi zlú alebo zlú zhodnotilo spoluprácu v našom výskume necelých 35 % rodičov s osobnou starostlivosťou a až necelých 75 % rodičov bez zvereného dieťaťa. Naopak ako veľmi dobrú alebo dobrú necelých 35 % rodičov s osobnou starostlivosťou a ani nie 10 % rodičov bez zvereného dieťaťa.

Na základe výsledkov nášho a európskych výskumov by sme mohli konštatovať, že striedavá osobná starostlivosť o maloleté dieťa pozitívne ovplyvňuje komunikáciu a spoluprácu medzi rodičmi.

Výskumná hypotéza H3: *Budú existovať signifikantné rozdiely vo vplyve rodičov na dieťa po rozvode pri nariadenej striedavej osobnej starostlivosti o dieťa a pri zverení dieťaťa do starostlivosti jedného z rodičov.*

K hypotéze H3 sme vytvorili v našom dotazníku otázku číslo 9: „Ako by ste zhodnotil/a spokojnosť s množstvom možností stretávať sa s Vaším dieťaťom po rozvode?“ a k nej pracovnú hypotézu H3(1) a otázku číslo 10: „Ako by ste zhodnotil/a spokojnosť s množstvom možností vychovávať Vaše dieťa po rozvode?“ a k nej pracovnú hypotézu H3(2). Pri oboch pracovných hypotézach sme dosiahli vysoké štatistické významnosti rozdielov vo vplyve rodičov na dieťa po rozvode. Rodičia s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou sú významne spokojnejší s možnosťou stretávať sa a vychovávať svoje dieťa. Na hladine signifikancie 5% sme pri H3(1) namerali hodnotu $p = 0,00093$ a pri H3(2) hodnotu $p = 0,0005$. Tieto dosiahnuté hodnoty predstavujú v našom výskume najväčšie namerané rozdiely v porovnaní zverenia dieťaťa po rozvode do striedavej osobnej starostlivosti oboch rodičov oproti osobnej starostlivosti jedného rodiča.

Pre zaujímavosť si môžeme v nasledujúcej tabuľke porovnať výsledky nášho výskumu pri hodnotení spokojnosti so stretávaním (otázka č. 9) a výchovou (otázka č. 10) dieťaťa rodičom a nemeckého výskumu pri hodnotení spokojnosti s rodičovskou starostlivosťou (Proksch, 2002). Nášho výskumu sa zúčastnilo 38 rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa a z toho 27 otcov a 11 matiek. Na otázku č. 9 ich odpovedalo 38 a na otázku č. 10 odpovedalo 37 rodičov, neodpovedal 1 muž.

Tabuľka 32: Porovnanie výsledkov.

Striedavá výchova alebo starostlivosť				
	Matky - veľmi spokojné/spokojné	Otcovia - veľmi spokojní/spokojní	Matky - veľmi nespokojné/nespokojné	Otcovia - veľmi nespokojní/nespokojní
Náš výskum (otázka č. 9)	11 (100 %)	17 (63 %)	0 (0 %)	7 (25,9 %)
Náš výskum (otázka č. 10)	9 (81,8 %)	19 (73 %)	2 (18,2 %)	6 (23 %)
Proksch (2002)	48,6 %	61,7 %	26,5 %	15,2 %

Pri našom výskume nám pri indikátoroch „stretávanie sa rodiča s dieťaťom“ a „vychovávanie dieťaťa rodičom“ vyšli výrazne lepšie výsledky v prospech striedavej osobnej starostlivosti v porovnaní so zverením dieťaťa do osobnej starostlivosti jedného z rodičov. Kontakt dieťaťa s rodičom je veľmi dôležitým pre jeho zdravý vývin. Novotná (2011) tvrdí, že dieťa bez častého kontaktu s druhým rodičom na neho zabúda a vzájomne sa odsudzujú. Čas hrá proti rodičovi, ktorý má rodičovskú zodpovednosť, ktorej obsahom je aj právo na výchovu svojho dieťaťa.

Takisto si treba uvedomiť rozdiel v stretávaní sa rodiča s dieťaťom a vychovávaní dieťaťa rodičom. Podľa Matouška, Kodymovej a Koláčkovej (2005) otec, ktorý udržiava kontakt s dieťaťom počas niektorých víkendov, ale v domácnosti nie je prítomný trvale, sa totiž chová ako človek, ktorý chce dieťa zabaviť, nie ako rodič, ktorý v každodennom súžití s dieťaťom zdieľa všetko a predstavuje model toho, ako sa chovať a ako riešiť problémy. Angažovanosť takéhoto otca je rovnaká ako iného príbuzného, ktorý chce zobrať dieťa na výlet.

De Manove zistenia z porovnania striedavej a výlučnej výchovy potvrdzujú, že po rozvode sa do otcovskej roly cítia viac zapojení otcovia so striedavou výchovou ako otcovia, ktorí môžu svoje dieťa len navštevovať.

Z uvedeného je zrejmé, že stretávanie sa rodiča s dieťaťom nemá na jeho vývin rovnaký vplyv ako výchova rodiča. V postavení rodiča, ktorý má s dieťaťom menej možností na jeho výchovu sú častejšie otcovia, nakoľko platí nepísané pravidlo, že po rozvode je dieťa vo väčšine prípadoch zverené do osobnej starostlivosti matky. Na Slovensku je to podľa štatistík za roky 2010 až 2014 (Tabuľka 1 a 2) vždy viac ako 84 % prípadov. Pritom ako uvádzajú autori a výskumy striedavá osobná starostlivosť predstavuje rovnomernejšie rozdelenie rodičovských rolí medzi matkou a otcom dieťaťa aj po rozvode.

Výskumná hypotéza H4: *Budú existovať významné rozdiely pri zvládaní rozvodu dieťaťom zvereným do striedavej osobnej starostlivosti a dieťaťom zvereným do starostlivosti jedného z rodičov.*

Pri prvej pracovnej hypotéze H4(1), ku ktorej bola stanovená otázka číslo 11: „Ako podľa Vás zvláda Vaše dieťa to, že jeho rodičia po rozvode nežijú spolu?“, výsledky potvrdili vysoké štatistické významnosti rozdielov pri indikátore „oddelené žitie rodičov“ v prospech striedavej osobnej starostlivosti. Hodnota $p = 0,001892$. Naopak pri druhej pracovnej hypotéze H4(2), s ktorou súvisela otázka číslo 12: „Ako podľa Vás vplýval rozvod na kvalitu života Vášho dieťaťa?“, sme nezistili štatisticky významné rozdiely pri

indikátore „vplyv rozvodu na kvalitu života dieťaťa“, kde vyšla hodnota $p = 0,235788$. Výskumná hypotéza H4 sa nám potvrdila iba pri indikátore „oddelené žitie rodičov“. Tu sa ukázalo, že pre každú výskumnú hypotézu je vhodné definovať minimálne tri pracovné hypotézy.

Pri porovnaní striedavej a výlučnej výchovy prišiel De Man k zisteniu, že 67 % až 84 % starajúcich sa rodičov a detí vyjadrilo so striedavou výchovou spokojnosť. Rodičia ako dôvod uviedli, že sa deti pozitívne prispôsobili stavu po rozvode a dôvod detí bol, že sa napätie medzi rodičmi znížilo. Aj rodičia, aj deti sa zhodli v dôvode pokračujúceho rodičovstva.

Podľa Warshaka (1996) deti zo spoločnej starostlivosti vedia, že otec je stále aktívne zapojený do ich života, aj keď nebýva spoločne s matkou.

Pri pracovnej hypotéze H4(1) z nášho výskumu vyplynulo, že na základe subjektívnych názorov rodičov sa dieťa zverené do striedavej osobnej starostlivosti lepšie prispôsobuje tomu, že jeho rodičia žijú po rozvode oddelene. Podľa štúdie nórskeho inštitútu pre výskum spoločnosti, prezentovanej v roku 2007, popri väčšine detí spokojne žijúcich vo dvoch bydliskách, nájdu sa aj také, ktoré sa nevyrovnali s prechodom do rodiny s rozdeleným bývaním. Je dôležité, aby rodičia sledovali počas dospievania prania dieťaťa a boli ochotní upraviť usporiadanie bývania. Medzi rodičmi a takisto medzi deťmi vyšlo najavo, že súrodenec dieťaťa môže mať iné prania či potreby a 25 % rodičov, ktorí praktizujú striedavú výchovu pre viac ako jedno dieťa, zvažili rozdielne riešenia pre každého zo súrodencov. Podľa prieskumu 13 % rodičov časom zmenilo dvojité bydlisko dieťaťa na bývanie u jedného z rodičov z dôvodu, že to tak dieťa chcelo.

Pri pracovnej hypotéze H4(2) neboli zistené signifikantné rozdiely vo vplyve rozvodu na kvalitu života dieťaťa zverného do striedavej osobnej starostlivosti a dieťaťa zverného do starostlivosti jedného z rodičov. Podľa Krýslovej (2011) za istých okolností sa môžu negatívne účinky rozvodu prejavovať až v dospelosti. Na druhej strane tí, čo prežili rozvod bez dlhodobých ťahaníc rodičov, sa významne nelíšili od tých, čo žili v šťastných úplných rodinách, a dokonca boli na tom lepšie ako tí, ktorí žili v úplných, ale nešťastných rodinách.

Ako tvrdí Warshak (1996) základným zistením je, že spoločná starostlivosť nemá na dieťa negatívne dôsledky, ktoré predpovedali kritici, nevedie však ani k lepšiemu prispôbovaniu.

Fula (2012) konštatuje, že všetky výskumy vo všeobecnosti ukazujú, že rozvod predstavuje pre deti nepredvídanú a traumatickú udalosť, ktorá zahŕňa utrpenie a nutnosť zmien na afektívnej a organizačnej rovine, aj v prípade, keď nedôjde k patologickým dôsledkom.

Nášho výskumu sa zúčastnili rodičia dieťaťa a vo výskume boli prezentované ich subjektívne názory. Môžeme predpokladať, že keby sa nášho výskumu zúčastnili samotné deti zverené do striedavej osobnej starostlivosti alebo osobnej starostlivosti jedného z rodičov a položili by sme im otázky ako zvládajú rozvod rodičov, boli by výsledky pri tejto hypotéze odlišné, aj keď rodičia by mali sledovať ako ich deti zvládajú rozvod a pre ich zdravý vývin by mali reagovať na každý podnet, ktorý nasvedčuje tomu, že sa deje s ich dieťaťom niečo zlé.

Výskumná hypotéza H5: *Budú existovať signifikantné rozdiely pri zvládaní rozvodu u rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o dieťa a tam, kde bolo dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov.*

Podobne ako aj v prípade predchádzajúcej výskumnej hypotézy sa nám potvrdila iba jedna pracovná hypotéza. Pri pracovnej hypotéze H5(1), ku ktorej bola stanovená otázka číslo 13: „Aký vplyv mal podľa Vás rozvod na kvalitu Vášho života?“, vyšla hodnota $p = 0,023892$ a potvrdila signifikantné rozdiely pre indikátor „vplyv rozvodu na kvalitu života rodiča“ v prospech rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa. Pri indikátore „vplyv rozvodu na kvalitu života druhého rodiča“ a otázke číslo 14: „Aký vplyv mal podľa Vás rozvod na kvalitu života druhého biologického rodiča dieťaťa?“, sa nám nepotvrdili signifikantné rozdiely pri výslednom $p = 0,263267$ pre pracovnú hypotézu H5(2). Aj tu platí naše zistenie z predošlej výskumnej hypotézy, že je vhodné vždy definovať minimálne tri pracovné hypotézy.

Rozvod vplýva na rodičov rôznymi spôsobmi. Niekedy je pre rodiča vykúpením, inokedy zas prináša samé starosti. De Man po porovnaní striedavej a výlučnej výchovy konštatuje, že rodičia s dieťaťom vo výlučnej starostlivosti majú často pocit preťaženia v súvislosti so starostlivosťou, nemajú koho požiadať o radu a nemajú voľný čas.

Ako sme už spomínali, v našom výskume rodičia prezentovali svoje subjektívne názory na položené otázky. Práve pri otázkach číslo 13 a 14 z nášho dotazníka je zaujímavé porovnanie ich odpovedí, ako hodnotia vplyv rozvodu na kvalitu svojho života a života druhého biologického rodiča dieťaťa. Pri hodnotení vplyvu rozvodu na kvalitu svojho života ako dobrý/veľmi dobrý (Tabuľka 15), boli percentuálne výsledky u rodičov

so zvereným dieťaťom, či už v striedavej osobnej alebo v osobnej starostlivosti, približne rovnaké (SOS 63,16 % a OS 67,5 %). Rodičia bez zvereného dieťaťa pri tej istej otázke hodnotili vplyv rozvodu na kvalitu svojho života ako dobrý/veľmi dobrý iba v 25,4 % prípadoch. Keď si porovnáme hodnotenie vplyvu rozvodu na kvalitu života druhého biologického rodiča ako dobrý/veľmi dobrý (Tabuľka 16), tak výsledky u rodičov so zvereným dieťaťom, či už v striedavej osobnej alebo v osobnej starostlivosti, boli znova percentuálne približne rovnaké (SOS 40,54 % a OS 38,1 %). Rodičia bez zvereného dieťaťa hodnotili vplyv rozvodu na kvalitu života druhého biologického rodiča ako dobrý/veľmi dobrý v 25,4 % prípadoch. Je zaujímavé zistenie, že rodičia so zvereným dieťaťom hodnotia vplyv rozvodu na svoj život kladne vo väčšine prípadoch, približne 65 % a kladný vplyv mal rozvod na život druhého biologického rodiča podľa nich iba v približne 39 % prípadoch. V porovnaní s nimi, ako dobrý/veľmi dobrý vplyv rozvodu na kvalitu, či už svojho života, alebo života druhého biologického rodiča, hodnotilo úplne rovnaké percento a to iba 25,4 % rodičov bez zvereného dieťaťa. Z týchto zistení môžeme konštatovať, že ako rozdielny faktor sa pri hodnotení zvládania rozvodu u rodičov ukázalo to, či išlo o rodiča so zvereným dieťaťom, či už v striedavej osobnej alebo v osobnej starostlivosti, alebo rodiča bez zvereného dieťaťa.

Výskumná hypotéza H6: *Budú existovať významné rozdiely vo výskyte konfliktov medzi rodičmi po rozvode u rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o dieťa a tam, kde bolo dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov.*

Pri indikátoroch „pretrvávajúce konflikty rodičov“ a „nové konflikty rodičov“ sa nám potvrdili štatistické významnosti rozdielov v prospech rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o dieťa. Pri pracovnej hypotéze H6(1), ku ktorej prináleží otázka číslo 15: „Ako často po rozvode riešite s druhým biologickým rodičom dieťaťa konflikty pretrvávajúce z Vášho spoluzitia?“, nám vyšla hodnota $p = 0,020992$ a pri pracovnej hypotéze H6(2) a otázke číslo 16: „Ako často sa po rozvode vyskytujú nové konflikty medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa?“ vyšlo $p = 0,001951$. Môžeme konštatovať, že existujú významné rozdiely vo výskyte konfliktov po rozvode medzi rodičmi s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou a tam, kde bolo dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov.

Podľa našich výsledkov pri striedavej osobnej starostlivosti dochádza medzi rodičmi menej často ku konfliktom v porovnaní s rodičmi s osobnou starostlivosťou. Aj podľa Prokscha (2002) to vyzerá tak, že v značnej miere výlučná starostlivosť podporuje

opakujúcu sa konkurenčnú situáciu rodičov a vyostruje ich konflikt z doby manželstva a rozvodu. K podobným záverom prišiel pri porovnaní výsledkov z výskumov striedavej a výlučnej výchovy aj De Man. Podľa neho menej konfliktov s bývalým partnerom majú rodičia so striedavou starostlivosťou.

Pre dieťa a jeho zdravý vývoj je jednoznačne výhodnejšie prostredie, kde sa vyskytuje medzi rodičmi čo najmenej konfliktov, ktorých súčasťou by sa malo dieťa stať. Aj Novotná (2011) tvrdí, že neustále predlžované spory jedným alebo druhým rodičom sú pre dieťa veľmi škodlivé.

Štúdia nórskeho inštitútu pre výskum spoločnosti prezentovaná v roku 2007 ukázala, že väčšina rodičov so striedavou výchovou spolupracuje pri starostlivosti o dieťa, ale aj tak 27 % týchto rodičov má konfliktný vzťah. Sú to konflikty, ktoré vznikli počas spolužitia rodičov alebo pri rozvode a od vtedy pretrvávajú. Viac ako polovica týchto rodičov je toho názoru, že deti týmito konfliktami trpia.

Pre porovnanie v našom výskume sa z 38 odpovedajúcich rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou vyjadrili štyria rodičia (10,5 %), že celkom často po rozvode riešia s druhým biologickým rodičom dieťaťa konflikty pretrvávajúce zo spoločného spolužitia a nové konflikty po rozvode sa často vyskytujú podľa vyjadrenia deviatich rodičov (23,7 %).

Aj napriek existencii konfliktov medzi rodičmi so striedavou starostlivosťou sa táto forma porozvodovej starostlivosti o maloleté dieťa javí ako menej konfliktná pretože v podstate už jej podmienkou je schopnosť rodičov dohodnúť sa na jej fungovaní a aj z tohto dôvodu je vyhovujúcejšia pre samotné dieťa.

Vyhodnotenie výskumu

Dovoľujeme si tvrdiť, že celkovo sa nám potvrdila naša hlavná hypotéza a môžeme konštatovať, že členovia rodiny s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa majú po rozvode medzi sebou lepšie vzťahy ako členovia rodiny, kde bolo maloleté dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov. Vo väčšine indikátoroch boli vykazované signifikantné rozdiely v prospech rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa. Hlavná hypotéza sa nám potvrdila pri indikátoroch vzťah rodiča s dieťaťom, vzťah druhého rodiča s dieťaťom, komunikácia a spolupráca medzi rodičmi, stretávanie sa rodiča s dieťaťom, vychovávanie dieťaťa rodičom, oddelené žitie

rodičov, vplyv rozvodu na kvalitu života rodiča, pretrvávajúce a nové konflikty rodičov. Pri indikátoroch vplyv rozvodu na kvalitu života dieťaťa a vplyv rozvodu na kvalitu života druhého rodiča sa v našom výskume nepotvrdila existencia signifikantných rozdielov.

Výskum sa uskutočnil na pomerne malom súbore, ale v podstate potvrdil svetové výskumy a štúdie. Ukázalo sa, že ku každej výskumnej hypotéze by bolo vhodné formulovať minimálne tri pracovné hypotézy. S odstupom času by sme respondentom položili aj otázky, kde by napríklad hodnotili postoj nového partnera, množstvo času na vlastné záujmy, spokojnosť s dávkami na dieťa a ich platením, vzťah dieťaťa s novým partnerom a podobne. Problémom počas nášho výskumu bolo v obmedzenom časovom období nájsť väčšie množstvo rodičov s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou, nakoľko kontaktné údaje o týchto rodičoch sú dôverné a orgány sociálnoprávnej ochrany ich samozrejme preto neposkytujú. Otázku striedavej osobnej starostlivosti považujeme za citlivý a individuálny problém. Aj z tohto dôvodu sme vplyv rozvodu na dieťa hodnotili iba na základe subjektívnych názorov biologických rodičov, ktoré mohli byť často ovplyvnené nekvalitným vzťahom medzi nimi. Predpokladáme, že keby sme mali možnosť na túto tému komunikovať priamo s deťmi, ktoré prežili rozchod rodičov, boli by odpovede a následne aj výsledky odlišné od názorov rodičov. Takáto forma rozhovoru by sa však musela uskutočniť už za prítomnosti profesionálov z pomáhajúcich profesií, nakoľko, ako sme už spomenuli, je to veľmi citlivá a dôverná téma a hlavne pre samotné maloleté dieťa.

Aj napriek týmto nedostatkom hodnotíme náš výskum pozitívne a problémy, ktoré sa vyskytli počas jeho prípravy a realizácie, sú pre nás veľkou skúsenosťou a ponaučením pre budúce skúmanie.

Odporúčania pre prax

Po vyhodnotení nášho výskumu a porovnaní s inými výsledkami výskumov a názorov rôznych autorov, predkladáme tieto naše odporúčania pre prax:

- aby súd pri rozhodovaní o zverení maloletého dieťaťa do porozvodovej starostlivosti rodičov dôkladne preskúmal najlepší záujem dieťaťa a bral do úvahy, ako je pre dieťa dôležité zachovať kontakt s oboma jeho biologickými rodičmi aj po rozchode,

- aby sa pri rozhodovaní prihliadalo na individualitu a jedinečnosť každého jedného prípadu zverenia,
- aby vyškolení pracovníci odboru sociálnoprávnej ochrany v súvislosti so striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa poskytovali rozchádzajúcim sa rodičom potrebné odborné informácie a pomáhali im rozlíšiť rodičovskú a partnerskú rovinu ich vzťahu,
- aby sa na základe alibistického rozhodovania o zverení maloletého dieťaťa do starostlivosti po rozvode, neupierala neprávom matkám a otcom možnosť čo najplnohodnotnejšie vykonávať ich rodičovskú rolu,
- aby bolo prvoradou snahou všetkých zúčastnených strán pri rozvode, čiže rodičov, členov rodiny, psychológov, sociálnych pracovníkov, kolíznych opatrovníkov, sudcov a ďalších, napravenie dysfunkčnej spolupráce a starostlivosti rodičov o svojich potomkov,
- aby sa na základe skúseností a poznatkov z celého sveta a ak tomu nebránia iné známe skutočnosti a prekážky, brala do úvahy ako prvá možnosť pri rozhodovaní o zverení maloletého dieťaťa po rozvode, striedavá osobná starostlivosť oboch rodičov,
- aby sa rodičia, ktorí sa rozhodli pre striedavú osobnú starostlivosť o maloleté dieťa, pred rozhodnutím súdu o zverení dieťaťa, sami dohodli na podmienkach a pravidlách výchovy,
- aby rodičia sledovali, ako vplýva rozvod na ich maloleté dieťa zverené do striedavej osobnej starostlivosti a v prípade potreby upravili podmienky bývania a výchovy,
- aby rodičia neprenášali svoje konflikty na maloleté dieťa a snažili sa nezaťažovať ho do nedoriešených konfliktov, alebo využívať ho ako zbraň voči druhému rodičovi,
- aby rodičia svojim konaním a správaním slúžili svojmu dieťaťu ako vzor pre budúcnosť, aby deti v dospelosti dokázali plnohodnotne a svedomito plniť svoju rodičovskú rolu na základe konania svojich rodičov.

ZÁVER

Zmyslom výskumu v našej diplomovej práci bolo porovnať striedavú osobnú starostlivosť oboch rodičov o maloleté dieťa s osobnou starostlivosťou jedného rodiča a zistiť či má striedavá osobná starostlivosť pozitívny vplyv na maloleté dieťa a na členov rodiny po rozvode. Na základe svetových štúdií a preštudovanej literatúry sme stanovili hlavnú hypotézu, v ktorej sme predpokladali, že členovia rodiny s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa budú mať po rozvode medzi sebou lepšie vzťahy ako členovia rodiny, kde bolo maloleté dieťa zverené do starostlivosti jedného z rodičov. Počas realizácie výskumu sme formou nami vytvoreného dotazníka zisťovali na základe subjektívnych názorov rozvedených rodičov, ktoré vychádzali z ich osobných skúseností s rozvodom, ako hodnotia vplyv rozvodu na nich, na druhého rodiča a na ich dieťa. Ďalej nás zaujímalo ako hodnotia ich spoločnú komunikáciu a spoluprácu, ako vnímajú ich vzťah s dieťaťom a ako často sa medzi nimi vyskytujú ešte vzájomné konflikty.

Filozofia striedavej starostlivosti je v zrovnoprávnení oboch rodičov a možnosti dieťaťa tráviť čas rovnako v matkinej a otcovej spoločnosti. Z výsledkov nášho výskumu môžeme vyvodiť závery, že lepšie vzťahy medzi sebou majú rozvedení rodičia s nariadenou striedavou osobnou starostlivosťou o maloleté dieťa, lepšie spolu komunikujú a spolupracujú, sú spokojnejší s možnosťou stretávať sa a vychovávať svoje dieťa, menej sa u nich vyskytujú konfliktné situácie. Rodičia ďalej hodnotili ako ich dieťa zvláda to, že rodičia po rozvode už nežijú spolu v jednej domácnosti a lepšie, podľa subjektívnych názorov rozvedených rodičov, zvládajú túto situáciu deti zverené do striedavej osobnej starostlivosti. Pri hodnotení vplyvu rozvodu na kvalitu života dieťaťa a na kvalitu života druhého rodiča neboli u rodičov zistené významné rozdiely.

V súčasnosti, aj podľa štatistík orgánov sociálnoprávnej ochrany detí, stále platí v spoločnosti preferovanie v porozvodovej starostlivosti zveriť dieťa do starostlivosti matky. Prirodzeným dôsledkom vo väčšine prípadov potom je, že dieťa stráca blízky vzťah s otcom. Treba veriť, že postupom času sa k striedavej osobnej starostlivosti, ako forme porozvodovej starostlivosti o dieťa a k jej pozitívam dopracuje čo najviac rodičov. Toto riešenie starostlivosti o maloletého z rozpadnutého vzťahu ešte musí potvrdiť svoju opodstatnenosť. Na súdoch pri rozhodovaní o zverení dieťaťa by sa malo vždy keď to bude možné pristupovať k striedavej starostlivosti. Treba prihliadať na individualitu pri posudzovaní každého jedného prípadu a časom sa ukáže správnosť takéhoto rozhodnutia.

Nápomocní pri zmene usporiadania rodinného života spôsobeného rozvodom by mali byť okrem jednotlivých členov rodiny a príbuzných, aj zamestnanci orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Rozchádzajúci sa rodičia by sa mali snažiť sami dohodnúť na priebehu starostlivosti o dieťa po rozvode a nenechávať toto rozhodnutie na súd. Spoločná starostlivosť nezbavuje rodičov záväzku vytvoriť pre svoje deti po rozvode pozitívne prostredie. Dobre fungujúca striedavá starostlivosť môže byť pre dieťa tou najlepšou cestou po rozchode jeho rodičov. Nemôže sa však stať, aby sa stalo zbraňou v rukách jedného rodiča, ktorý sa snaží za každú cenu pomstiť tomu druhému. Nie vždy je striedavá starostlivosť prínosom pre deti, aj keď možno samo dieťa chce zachovať rodinu, lebo má rado mamu aj otca. Neschopnosť rodičov spolu konštruktívne komunikovať, ako aj napríklad existencia dvoch domovov, môže dieťaťu spôsobiť veľa stresov a nemusí mu prospieť v ďalšom vývine. Tieto vplyvy by mali hlavne rodičia mať pod kontrolou a na základe nich upraviť starostlivosť o ich dieťa. Striedavú osobnú starostlivosť nemôžeme preto odporučiť ako správne celoplošné riešenie porozvodovej starostlivosti o dieťa, ale považujeme za vhodné to minimálne skúsiť. Ak sú obaja rodičia presvedčení, že to dokážu, tak môžeme predpokladať, že to zvládne aj samotné dieťa a jeho vývoj nemusí byť rozvodom negatívne poznačený. Dieťa je to najcennejšie a najkrajšie čo nám môže život priniesť a tak treba aj pristupovať k rozhodovaniu o jeho živote. Je snom každého rodiča, aby ho jeho dieťa bralo ako vzor a v dospelosti vyjadrilo vďaku a spokojnosť s tým, čo jeho rodičia urobili pre neho počas dospelovania. Rozchod alebo rozvod rodičov nemusí znamenať, že sa tým pokazí táto snaha. Ako sme už v úvode našej práce spomínali, rozvádajú sa rodičia a nie deti. Veríme, že naše odporúčania pre prax, ktoré sme ponúkli po vyhodnotení nášho výskumu a porovnaní s poznatkami zo sveta, nájdu svoje uplatnenie a prinesú pozitívnu zmenu v prospech rozchádzajúcich sa rodičov a hlavne ich detí.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- BAKALÁŘ, E. – KLÉGROVÁ, J. 2000. *Dětské psychické potřeby*. [online]. 2000. [citované 2014-12-25]. Dostupné na internete: < <http://www.iustin.cz/art.asp?art=19>>.
- COCHEM.CZ. *Co je Cochemský model/ Cochemská praxe?* [online]. [citované 2015-01-04]. Dostupné na internete: <<http://www.cochem.cz/index.php/co-to-je>>
- DE MAN, J. P. Zájem dítěte v rozvodové praxi. In *Striedavá osobná starostlivosť o dieťa. Zborník odborných materiálov, rád, informácií a praktických skúseností o spoločnej porozvodovej starostlivosti o deti*. [online]. Bratislava : Liga otcov. s. 149 – 159. [citované 2015-01-08]. Dostupné na internete: <<http://www.ligaotcov.sk/cache/documents/KNIHA-striedavka--Liga-otcov.pdf>>
- ĎURČEK, J. 2011. Striedavá osobná starostlivosť (SOS) a rodová rovnosť. In *Striedavá starostlivosť a rovnoprávne rodičovstvo. Zborník z panelovej diskusie*. Bratislava : MPSVaR, odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí, 2011. s. 53-67.
- ELEKTRONICKÉ PRÁVNE INFORMÁCIE. *Striedavá osobná starostlivosť*. [online]. [citované 2014-12-25]. Dostupné na internete: < http://www.epi.sk/456/Striedava-osobna-starostlivost-_19425.aspx>
- ELKOVÁ, L. – DEREVJANÍKOVÁ, Š. 2013. Striedavá osobná starostlivosť z pohľadu sociálneho pracovníka. In *Rodinná politika na Slovensku a Európskej únii*. Zborník z medzinárodnej vedecko-odbornej konferencie, 28.2.2013 Žilina. Bratislava : VŠZaSP sv. Alžbety. 2013. ISBN 978-80-8132-084-2. s. 82-89.
- FULA, M. 2012. Rozvod a jeho dôsledky ako výzva pre rodinné poradenstvo. In *Metódy sociálnej práce s rodinou*. Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava : VŠZaSP sv. Alžbety. 2012. ISBN 978-80-8132-050-7. s. 172-182.
- GEŽOVÁ, K. 2008. Rozvod ako rozpad manželstva a rodiny. In *Mosty k rodine 3 – sociálna práca s rodinou*. Zborník z konferencie konanej v Banskej Bystrici, 1.10.2008. Banská Bystrica : SPDDD Úsmev ako dar. 2008. ISBN 978-80-969616-3-4. s. 44-53.
- HARDY, M. 2012. Princípy práce sociálneho pracovníka s rodinou. In *Metódy sociálnej práce s rodinou*. Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Bratislava : VŠZaSP sv. Alžbety. 2012. ISBN 978-80-8132-050-7. s. 212-217.

- HOLUBOVÁ, B. 2011. Aktívne otcovstvo a inovatívne verejno-politické opatrenia na jeho podporu. In *Striedavá starostlivosť a rovnoprávne rodičovstvo. Zborník z panelovej diskusie*. Bratislava : MPSVaR, odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí, 2011. s. 25-41.
- HORVÁTH, E. 2011. *Otázniky okolo minimálneho výživného*. [online]. 2011-03-30. [citované 2015-01-01]. Dostupné na internete : <<http://www.najpravo.sk/clanky/otazniky-okolo-minimalneho-vyzivneho.html?print=1>>
- INŠTITÚT PSYCHOTERAPIE A SOCIOTERAPIE. 2011. *Odborné stanovisko k striedavej osobnej starostlivosti*. Bratislava. 2011. 7 s. Dostupné na internete: <http://www.stemojirodictia.upsvar.sk/attachments/article/38/Striedava%20osobna%20starostlivost_SOS_2011_IPS.pdf>
- KOVÁČ, E. 2012. Rozvod, mediácia a striedavá výchova. In *Metódy sociálnej práce s rodinou. Zborník z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou*. Bratislava : VŠZaSP sv. Alžbety. 2012. ISBN 978-80-8132-050-7. s. 295-298.
- KRÝSLOVÁ, M. 2011. *Vplyv rozvodu na dieťa*. [online]. [citované 2015-02-17]. Dostupné na internete : <<http://www.rozvod-rozchod.sk/vplyv-rozvodu-na-dieta/d-1080/p1=1190>>
- LIGA OTCOV. *Striedavá osobná starostlivosť o dieťa. Zborník odborných materiálov, rád, informácií a praktických skúseností o spoločnej porozvodovej starostlivosti o deti*. [online]. [citované 2014-12-29]. Dostupné na internete: <<http://www.ligaotcov.sk/cache/documents/KNIHA-striedavka--Liga-otcov.pdf>>
- MARTINKOVÁ, J. 2011. Som za striedavku všade tam, kde je to len možné. In *Čierna kniha rodičovstva na Slovensku*. Bratislava : Liga otcov, 2011. s. 69-71.
- MATOUŠEK, O a kol. 2003. *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál. 2003. 384 s. ISBN 80-7178-548-2.
- MATOUŠEK, O. – KODYMOVÁ, P – KOLÁČKOVÁ, J. (eds.) 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha : Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
- NIELSENOVÁ, L. Objektívny vyhodnocení dopadů střídavé výchovy na psychiku dětí. In *Striedavá osobná starostlivosť o dieťa. Zborník odborných materiálov, rád, informácií a praktických skúseností o spoločnej porozvodovej starostlivosti o deti*. [online].

- Bratislava : Liga otcov. s. 128 – 130. [citované 2015-01-04]. Dostupné na internete: <<http://www.ligaotcov.sk/cache/documents/KNIHA-striedavka--Liga-otcov.pdf>>
- NOVOTNÁ, V. 2011. Spory rodičů o děti – velký problém a příčina znevýhodnění dětí. In *Sociální práce*. [online]. č. 2/2011. [citované 2015-02-13]. s. 37-38. Dostupné na internete: <http://www.socialniprace.cz/soubory/sp2_2011_web-140320151012.pdf> ISSN 1213-6204.
- ORENDÁČ, P. – VRANKOVÁ, E. 2013. *Školské a záverečné práce – Ako na to?* Bratislava : VŠZaSP sv. Alžbety, 2013, 108 s. ISBN 978-80-89535-11-8.
- OTCOVIA.SK. 2010. *Dôvodová správa k návrhu zákona o striedavej starostlivosti*. [online]. [citované 2014-12-29]. Dostupné na internete : <http://www.otcovia.sk/striedava_osobna_starostlivost.html>
- OTCOVIA.SK. 2014. *Analýza rozhodnutí UPSVaR v roku 2014*. [online]. [citované 2014-12-29]. Dostupné na internete : <http://www.otcovia.sk/analyza_UPSVaR.html>
- PIETRUCHOVÁ, O. 2011. Rovnoprávne rodičovstvo ako cesta k rodovej rovnosti. In *Striedavá starostlivosť a rovnoprávne rodičovstvo. Zborník z panelovej diskusie*. Bratislava : MPSVaR, odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí, 2011. s. 7-20.
- PROKSCH, R. 2002. *Begleitforschung zur Umsetzung der Neuregelungen zur Reform des Kindschaftsrechts*. Nürnberg, 2002. 16 s. Dostupné na internete: <<http://www.bmfsfj.de/doku/Publikationen/genderreport/01-Redaktion/PDF-Anlagen/lit-proksch-begleitforschung-kindschaftsrecht-2002,property%3Dpdf,bereich%3Dgenderreport,sprache%3Dde,rwb%3Dtrue.pdf>>
- SPRAVEDLNOST DĚTEM. *Empirická studie o střídané výchově*. [online]. [citované 2014-12-25]. Dostupné na internete: <<http://www.iustin.cz/art.asp?art=285>>
- ŠČIBRANYOVÁ, H. 2011. *Aký je najlepší záujem dieťaťa?* [online]. [citované 2015-01-01]. Dostupné na internete: <<http://www.satir-institute.sk/2011/03/hs-ajnzd.html>>
- ŠČIBRANYOVÁ, H. 2011. *Kedy je striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa?*. [online]. [citované 2015-01-01]. Dostupné na internete: <<http://www.satir-institute.sk/2011/02/hs-kjsosvzd.html>>
- TEYBER, E. 2007. *Děti a rozvod*. Praha : Návrat domů, 2007. 227 s. ISBN 978-80-7255-163-7.
- UNICEF SLOVENSKO. *Dohovor o právach dieťaťa*. [online]. [citované 2014-12-25]. Dostupné na internete: <http://www.unicef.sk/dokumenty/materialy-na-stiahnutie/advocacy/dohovor_o_pravach_dietata.pdf>

ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. 2011. *Do striedavej starostlivosti išlo tento rok takmer päťsto detí* : tlačová správa z 21. Septembra 2011. Bratislava : ÚPSVaR SR, 2011. 2 s. Dostupné na internete: <http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCYQFjAB&url=http%3A%2F%2Fwww.upsvar.sk%2Fbuxus%2Fdocs%2F%2FKGR%2Fspravy%2FSTS_striedava_starostlivost.rtf&ei=ktmnVNvNA4rzUqbagbAL&usg=AFQjCNH7E0PMfhA-JnVBfJQ47T2zZQclYw&sig2=DimZsKFRdm49GSrkq7nR4g&bvm=bv.82001339,d.d24>

ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. 2012. *Istotu a bezpečnosť dieťaťa dodávajú obaja rodičia. Aj po rozchode*. : informácia pre médiá z 5. marca 2012. Bratislava : ÚPSVaR SR, 2012. 3 s. Dostupné na internete: <http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=13&ved=0CCsQFjACOAo&url=http%3A%2F%2Fwww.upsvar.sk%2Fbuxus%2Fdocs%2F%2FKGR%2Fspravy%2FSTS_interna_norma.doc&ei=1EepVM-KKYLsUumygaAL&usg=AFQjCNE20GUvkT72Cryf7bl8Dpfgn6c21g&sig2=mlOf6d1R4IeYde32cEAVoQ&bvm=bv.82001339,d.d24>

ÚSTREDIE PRÁCE, SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY. *Plné znenie normy o kolíznom opatrovníkovi*. [online]. [citované 2015-01-03]. 22 s. Dostupné na internete: <http://www.upsvar.sk/buxus/docs/Plne_znenie_normy_o_koliznom_opatrovnikovi.pdf>

ÚSTREDNÝ PORTÁL VEREJNÝCH SLUŽIEB. 2013. *Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela*. [online]. 2013-04-18. [citované 2015-02-09]. Dostupné na internete: <https://www.slovensko.sk/sk/agendy/agenda/_socialnopravna-ochrana-deti-a/>

WARSHAK, R. A. 1996. *Revoluce v porozvodové péči o deti*. Praha : Portál, 1996, 240 s. ISBN 80-7178-089-8.

WEBNOVINY.SK. 2013. *Nelson Mandela svojimi slovami inšpiroval celý svet*. [online]. 2013-12-06. [citované 2015-03-01]. Dostupné na internete: <<http://www.webnoviny.sk/svet/nelson-mandela-svojimi-slovami-motivoval/765441-clanok.html>>

Zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 217/2010 z 27.apríla 2010, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 433 z 27. novembra 2013, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

PRÍLOHY

ZOZNAM PRÍLOH

PRÍLOHA A: Vzor dotazníka

Dobrý deň, volám sa Marek Hlavatý a som študentom magisterského štúdia odboru sociálna práca na Vysokej škole zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Nových Zámkoch. Náplň môjho výskumu je zistiť vplyv striedavej osobnej starostlivosti na maloleté dieťa a členov rodiny po rozvode v porovnaní so zverením maloletého dieťaťa do osobnej starostlivosti jednému z rodičov. Prosím Vás o vyplnenie tohto dotazníka. Výsledky budú uvádzané tak, aby bola zachovaná plná anonymita respondentov a budú použité len pre účely výskumu.

Ďakujem za spoluprácu.

1. Pohlavie:
 - a. Muž
 - b. Žena
2. Som občanom:
 - a. Slovenskej republiky
 - b. Českej republiky
3. Aké je Vaše najvyššie dosiahnuté vzdelanie:
 - a. Základné
 - b. Stredoškolské bez maturity
 - c. Stredoškolské s maturitou
 - d. Vysokoškolské
4. Aký je Váš rodinný stav:
 - a. Rozvedený/á so striedavou osobnou starostlivosťou oboch rodičov
 - b. Rozvedený/á so zvereným dieťaťom do osobnej starostlivosti
 - c. Rozvedený/á bez zverenia dieťaťa do osobnej starostlivosti

		veľmi zlá	zlá	ani zlá, ani dobrá	dobrá	veľmi dobrá
5.	Ako by ste zhodnotil/a kvalitu vzťahu Vášho dieťaťa s Vami ako jeho biologickým rodičom po rozvode?	1	2	3	4	5

		veľmi zlá	zlá	ani zlá, ani dobrá	dobrá	veľmi dobrá
6.	Ako by ste zhodnotil/a kvalitu vzťahu Vášho dieťaťa s jeho druhým biologickým rodičom po rozvode?	1	2	3	4	5

		veľmi zlá	zlá	ani zlá, ani dobrá	dobrá	veľmi dobrá
7.	Ako by ste zhodnotil/a kvalitu komunikácie medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa po rozvode?	1	2	3	4	5

		veľmi zlá	zlá	ani zlá, ani dobrá	dobrá	veľmi dobrá
8.	Ako by ste zhodnotil/a kvalitu spolupráce medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa po rozvode?	1	2	3	4	5

		veľmi nespokojný /á	nespokojný /á	ani spokojný/á, ani nespokojný/ á	spokojný/ á	veľmi spokojný/ á
9.	Ako by ste zhodnotil/a spokojnosť s množstvom možností stretávať sa s Vaším dieťaťom po rozvode?	1	2	3	4	5

		veľmi nespokojný/á	nespokojný/á	ani spokojný/á, ani nespokojný/á	spokojný/á	veľmi spokojný/á
10.	Ako by ste zhodnotil/a spokojnosť s množstvom možností vychovávať Vaše dieťa po rozvode?	1	2	3	4	5

		veľmi zle	zle	ani zle, ani dobré	dobré	veľmi dobré
11.	Ako podľa Vás zvláda Vaše dieťa to, že jeho rodičia po rozvode nežijú spolu?	1	2	3	4	5

		veľmi zle	zle	ani zle, ani dobré	dobré	veľmi dobré
12.	Ako podľa Vás vplýval rozvod na kvalitu života Vášho dieťaťa?	1	2	3	4	5

		veľmi zlý	zlý	ani zlý, ani dobrý	dobrý	veľmi dobrý
13.	Aký vplyv mal podľa Vás rozvod na kvalitu Vášho života?	1	2	3	4	5

		veľmi zlý	zlý	ani zlý, ani dobrý	dobrý	veľmi dobrý
14.	Aký vplyv mal podľa Vás rozvod na kvalitu života druhého biologického rodiča dieťaťa?	1	2	3	4	5

		nikdy	zriedka	celkom často	veľmi často	stále
15.	Ako často po rozvode riešite s druhým biologickým rodičom dieťaťa konflikty pretrvávajúce z Vášho spolužitia?	1	2	3	4	5

		nikdy	zriedka	celkom často	veľmi často	stále
16.	Ako často sa po rozvode vyskytujú nové konflikty medzi Vami a druhým biologickým rodičom dieťaťa?	1	2	3	4	5

Ďakujem Vám za zodpovedné vyplnenie dotazníka.